

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Eripedagoogika ja logopeedia õppekava

Kerli Heilu, Hanna-Liis Hendrikson

TARTU ÜLIKOOLI ERIPEDAGOOGIKA JA LOGOPEEDIA MAGISTRIÕPPEKAVA
VILISTLASTE NING ÜLIÕPILASTE HINNANGUD OMA ÕPINGUTELE JA
ERIALASTELE KOMPETENTSIDELE
Magistritöö

Juhendaja: Pille Häidkind (PhD)

Tartu 2021

Kokkuvõte

Tartu Ülikooli eripedagoogika ja logopeedia magistriõppekava vilistlaste ning üliõpilaste hinnangud oma õpingutele ja erialastele kompetentsidele.

Tartu Ülikooli eripedagoogika ja logopeedia magistriõppekavas tehti suuremaid muudatusi viimati 2013. aastal, kui riiklikult loodi omaette kutsestandard ka eripedagoogidele.

Suurenesid erinevused kahe eriala ettevalmistuses. Töö eesmärgiks oli selgitada välja alates 2013/2014. õa sisse astunud vilistlaste hinnangud omandatud kutsekompetentsidele ja magistriõppe 1. ja 2. kursuse üliõpilaste rahulolu omandatud teadmiste ja oskustega.

Küsimustikule vastas 63 vilistlast ja 46 üliõpilast. Eripedagoogika suuna vilistlaste keskmised hinnangud oma erialastele kompetentsidele olid kõrgemad kui logopeedia vilistlastel. 2. kursuse eripedagoogika üliõpilased hindasid oma teadmisi ja oskusi pigem kõrgemalt kui 1. kursuse üliõpilased, kuid logopeedia suunal see alati nii ei olnud. Vastajatelt koguti ettepanekud õppekava arendamiseks ja/või täiendkoolituste väljatöötamiseks.

Võtmesõnad: eripedagoogika ja logopeedia, õppekava, rahulolu, hinnang, kutsekompetentsid

Summary

Assessments of the graduates and students of the master's thesis in special pedagogy and speech therapy of the University of Tartu on their studies and professional competencies.

The last significant changes to the master's curriculum of special pedagogy and speech therapy at the University of Tartu were made in 2013 when a self standing professional standard was created for special pedagogues. The differences in the preparation of the two specialties increased. The aim of this thesis is to determine how the alumni who started their studies in 2013 evaluate the acquired professional competencies and how satisfied the 1st and 2nd-year master's study students are with the acquired knowledge and skills. Sixty-three alumni and forty-six students answered the questionnaire. The average assessments of the special education alumni of their professional competencies were higher than those of the speech therapy alumni. 2nd-year students rated their knowledge and skill more competently than 1st-year students, but this was not always the case in speech therapy. Suggestions were collected from respondents for curriculum development and/or in-service training.

Keywords: Special Education and Speech Therapy, curriculum, contentment, assessment, professional competencies

Sisukord

Kokkuvõte	2
Summary	3
Sissejuhatus	6
Teoreetiline ülevaade	7
Euroopa kõrgharidusruumi kvalifikatsiooniraamistik ja kõrgharidus Eestis	7
Kõrghariduse õppekavasid reguleerivad dokumendid	8
Eripedagoogika ja logopeedia õpe välisriikide ülikoolides	9
Õppekavade arendamine Tartu Ülikoolis	10
Eripedagoogika ja logopeedia õpe Tartu Ülikoolis	11
Euroopa kvalifikatsioonide raamistik elukestvaks õppeks ja kutsesüsteem Eestis	13
Kvalifikatsiooniraamistik	13
Eripedagoogi ja logopeedi kutsed	14
Professionaalne areng	15
Professionaalse arengu uurimine ja toetamine	16
Eripedagoogide ja logopeedide hinnangud oma õpingutele ning erialasele tööle	18
Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused	19
Metoodika	21
Valim	21
Andmekogumine	22
Andmeanalüüs	24
Tulemused	26
Vilistlaste hinnangud oma erialastele kompetentsidele	26
Vilistlaste töötamist kirjeldav statistika	26
Vilistlaste kokkupuude erivajaduste liikide ja kommunikatsioonihäiretega	27
Vilistlaste hinnangud ja seosed üldandmetega	28
Üliõpilaste hinnangud oma teadmistele ja oskustele	30
Üliõpilaste töötamist kirjeldav statistika	30
Üliõpilaste rahulolu erialaste õpingutega	31
Vilistlaste ja üliõpilaste ettepanekud	33
Vilistlaste ettepanekud täiendkoolitusteks ja magistriõppe arendamiseks	33
Üliõpilaste ootused ja ettepanekud	35

Arutelu	38
Tänu sõnad	42
Autorsuse kinnitus	43
Kasutatud kirjandus	44
Lisad	49
Lisa 1. Küsimustik vilistlastele	
Lisa 2. Küsimustik üliõpilastele	
Lisa 3. Kaaskiri esmasele küsimustikule	
Lisa 4. Logopeedia vilistlaste hinnangute seos üldandmetega	
Lisa 5. Eripedagoogika vilistlaste ettepanekud õppekava arendamiseks	
Lisa 6. Logopeedia vilistlaste ettepanekud õppekava arendamiseks	
Lisa 7. Eripedagoogika üliõpilaste ettepanekud õppekava arendamiseks	
Lisa 8. Logopeedia üliõpilaste ettepanekud õppekava arendamiseks	

Sissejuhatus

Eripedagoogika ja logopeedia õpetamine Tartu Ülikoolis sai alguse 1968. aastal, mil avati vastuvõtt defektoloogia erialale. Ettevalmistus toimus tööks erivajadustega lastega. Eriala õpetamises on seoses ühiskonna ootustega toimunud mitmeid suuri muudatusi. 1992. aastal loodi kaks eraldi õppetooli - hälvikupedagoogika ning logopeedia ja emakeele didaktika. Lõpetanud võisid töötada endiselt mõlemal suunal, kuna väljaõppes oli suur ühisosa. Järgmine suurem muudatus toimus seoses Eesti ühinemisega Bologna deklaratsiooniga 2002. aastal, kui kasutusele võeti nn 3+2 süsteem. Nüüd sai magistriastmes spetsialiseeruda õpiraskuste pedagoogikale või logopeediale, kuid endiselt võis 5-aastase õppe lõpetaja töötada mõlemal erialal (Padrik, 1998, 2013; Reinmaa, 1998).

Logopeedi kutsestandard loodi 2003. aastal ning eripedagoogi kutsestandard 2013. aastal. Eripedagoogi kutsestandardi loomine andis tõuke eripedagoogide selgemaks eristamiseks õpetajatest, mistõttu muutus spetsiifilisemaks ka tasemeõpe ülikoolis. Ühtlasi vähenes logopeedide ja eripedagoogide tasemeõppe ühisosa ning suurenes erialaainete maht. Alates 2016. aastast saavad Tartu Ülikooli eripedagoogika ja logopeedia magistriõppekava lõpetajad olenevalt läbitud õppesuunast kas eripedagoogi või logopeedi 7. taseme kutse.

Eripedagoogide ja logopeedide hinnanguid omandatud haridusele on uuritud vähe (vt Häidkind, 2018; Karindi, 1998). Õppekavades tehakse väiksemaid muudatusi igal õppeaastal, et ettevalmistus oleks kooskõlas riigis ja kutsealal toimuvate arengutega. Viimane suurem uuendamine toimuski seoses eripedagoogi kutsestandardi loomisega 2013.a. Kutsestandardite praegu kehtivate versioonidega (eripedagoogidel 2018. a ja logopeedidel 2019. a) seoses põhimõttelisi muudatusi ei lisandunud. Alates 2013/14. õa õppekava versioonist on magistriõppes erialaainete maht harudes vähemalt 50 EAP. Niisuguse õppekava järgi lõpetasid esimesed üliõpilased 2015. aastal (Tartu Ülikooli õppeinfosüsteem, 2013). Magistritöös soovimegi uurida alates 2013/14. õa sisseastunud vilistlaste ja üliõpilaste hinnanguid magistriõppekava alusel omandatud haridusele.

Teoreetiline ülevaade

Õppekavade loomist ja arendamist reguleeritakse Euroopas ja riikide kaupa mitmel tasandil. Kõrghariduse õppekavad ei ole Eestis riiklikul tasandil kinnitatud, seega on õppekava sisu esmajoones kõrgkooli otsustada. Küll aga peab lähtuma õppekava ja õpet planeerides kõrgemate tasandite regulatsioonidest ja dokumentidest. Euroopa riikides on kokku lepitud ühtne kõrgharidusruumi kvalifikatsiooniraamistik ja Euroopa kvalifikatsioonide raamistik elukestvaks õppeks. Nendest dokumentidest lähtuvalt on Eestis loodud vastavalt Kõrgharidusstandard ja Kutseseadus (Rutiku, Valk, Pilli & Vanari, 2009).

1. Euroopa kõrgharidusruumi kvalifikatsiooniraamistik ja kõrgharidus Eestis

Euroopa kõrgharidusruumi kvalifikatsiooniraamistiku eesmärgiks on luua Bologna deklaratsiooniga liitunud riikides ühised lähtepunktid kõrghariduse korraldamisel. Seni oli igal riigil enda loodud süsteem ning seetõttu oli riikidevaheline haridusalane liikumine ning omandatud hariduste võrdlemine keeruline (Bologna Working Group on Qualifications Frameworks, 2005b).

Euroopa kõrgharidusruumi kvalifikatsiooniraamistikuga loodi ühtsed kõrgharidusastmed ja -kvalifikatsioonid. Ühtseks muutus ka ainepunktisüsteem ning määrati iga kõrgharidusastme maht ainepunktides. Kõrgharidus jaotati neljaks kvalifikatsiooniks: lühike, esimene, teine ja kolmas kvalifikatsioon, millele Eestis vastavad bakalaureuse-, magistri- ja doktoriõpe (esimene, teine ja kolmas kvalifikatsioon). Eestis puudub lühike kvalifikatsioon (Bologna Working Group on Qualifications Frameworks, 2005a; Kõrgharidusseadus, 2019).

Bologna deklaratsioonis kokkulepitu soovitati ellu viia hiljemalt 2010. aastal. Lähtudes sellest, läks Eesti 2002/2003. õppeaastal kõrghariduses üle kahetsükilisele õppele (3+2 aastat). Bologna deklaratsioon tõi kaasa ka teisi muudatusi. Näiteks otsustati Eestis siseriiklikust ainepunktisüsteemist (AP) loobuda ning minna üle ühtsele Euroopa ainepunktisüsteemile (EAP). Üks AP oli võrdne 40 tunni üliõpilase tööga, kuid üks EAP on 25-30 tundi tööd. Eestis on määratud üheks EAPks 26 tundi (Tina, 2008).

Kõrghariduse reformimise edu ja ebaedu kohta on mitmeid arvamusi. Tartu Ülikooli psühholoogia instituudi tollane juhataja Jüri Allik tõi välja 2009. a artiklis, et Eesti kõrgharidus vastas Bologna deklaratsioonis kehtestatule paremini enne reformi elluviimist. Bakalaureuseaste peaks andma Bologna deklaratsiooni järgi vajalikud teadmised ja oskused töötamiseks, kuid õppe vähendamise ja kolmele aastale (varasema nelja asemel) vähenes tihti

just praktika osakaal, mistõttu ei ole lõpetajate teadmised tööturule suundumiseks piisavad. Sellega nõustub ka Jüri Ginter (2009), märkides, et reform tehti rutakalt ja läbimõtlemata, mille võis põhjustada Bologna deklaratsiooni vääriti tõlgendamine. Nii Ginter kui ka Allik leiavad, et reformi tagajärgi pole põhjalikult uuritud ning seda pole tehtud ka hiljem.

1.1 Kõrghariduse õppekavasid reguleerivad dokumendid

Riiklikul tasandil reguleeritakse Eestis kõrgharidust Kõrgharidusseaduse (2019) ja Kõrgharidusstandardi (2019) kaudu. Kõrgharidusseadus (2019) kehtestab õppe korraldamise alused, õigused ja kohustused kõrgharidustasemel õppimiseks ning õpet korraldavate õppeasutuste tegevuse alused. Kõrgharidusseadusest (2019) tulenevad kõrgharidustaseme õppe põhimõtted, õpe koosneb kolmest astmest. Esimeseks astmeks on bakalaureuseõpe ja rakenduskõrghariduseõpe, mille maht on 160-240 EAP ning õppe nominaalkestus on kolm kuni neli õppeaastat. Bakalaureuse- ja rakenduskõrghariduseõppes omandatakse õpitava valdkonna üldised ja alusteadmised, oskused ning olulised teadmised ja hoiakud järgmiseks astmeks. Seejuures omandatakse rakenduskõrghariduseõppes vajalikud teadmised, oskused ja hoiakud erialal töötamiseks. Teise astme - magistriõppe maht on 60-120 EAP ning see kestab üks kuni kaks õppeaastat. Magistriõppes omandatakse süvendatult erialaspetsiifilisi ja töötamiseks vajalikke teadmisi, oskusi ja hoiakuid. Kolmandaks astmeks on doktoriõpe, mille nominaalkestus on kolm kuni neli õppeaastat. Kõrgharidusseaduses (2019) pannakse paika ka õppekava struktuur, mille vastavust õigusaktidele kontrollib Haridus- ja Teadusministeerium.

Kõrgharidusstandardi (2019) alusel on kehtestatud kõrgharidustaseme õppele esitatavad ühtsed nõuded, akadeemilistele töötajatele esitatavad üldnõuded, varasemate õpingute ja töökogemuste arvestamise põhimõtted, kõrgharidustaseme õpete õpiväljundid, õppevaldkondade, -suundade ja õppekavarühmade loetelu ning õppekavarühmade ja õppekavagruppide vastavustabel ning antavate kraadide nimetuste loetelu.

Kõrgharidusstandardi (2019) lisa nr 3 kohaselt on õppekavagrupp kindlaks määratud õppekavade alajaotus. Eripedagoogika ja logopeedia magistriõppekava kuulub õpetajakoolituse ja kasvatusteaduse alagruppi, kuhu kuuluvad veel koolieelse lasteasutuse õpetaja, klassiõpetaja ja eripedagoogika bakalaureuse õppekava. Antud alagrupi õppekava lõpetaja saab vastavalt haridusteaduste bakalaureuse- või magistrikraadi.

Õpetajate koolituse raamnõuetes (2019) kehtestatakse ühtsed nõuded õpetajate ja eripedagoogide koolitamisele, reguleeritakse neile vajalikke koolitusi ning määratakse täiendusõppe nõuded. Õpetajakoolituse eesmärk on tagada kutse-, eri- ja ametialaselt pädevate õpetajate olemasolu. Antud pädevustega õpetajaid iseloomustab uldeetiliste

põhimõtete järgimine ja austamine, haridusvaldkonnas asjakohane ja edendav tegutsemine, jõukohase õppe tagamine, õppeasutuse arengu toetamine, enda tööalasele arengule aja pühendamine. Dokumendis määratletakse mh eripedagoogi bakalaureuse- ja magistriõppe õppekavade maht (kokku 300 ainepunkti) ja sisu. Eripedagoogika õpingud peavad sisaldama vähemalt 60 ainepunkti mahus kutseõpinguid, millega tagatakse kutsestandardis välja toodud teadmiste ja oskuste omandamine ning õpingute hulka peab kuuluma vähemalt 10 nädalat juhendatud praktikat (Õpetajate koolituse raamnõuded, 2019).

Logopeedia eriala õpetamiseks riigi poolt sedalaadi nõudeid kehtestatud ei ole. Kuna logopeediks saab spetsialiseeruda õpetajakoolituse ja kasvatusteaduse õppekavade alagruppi kuuluva õppekava raames, siis toimub ka logopeedide tasemeõppe hindamine haridussüsteemi vaatenurgast. Enamik eripedagooge ja logopeede töötavad pärast lõpetamist haridussüsteemi asutustes, kuid jõudsalt suureneb nende osakaal sotsiaal- ja meditsiinisüsteemis ning erasektoris (Mets & Viia, 2018). Seega nende, oma olemuselt interdistsiplinaarsete, erialade (eriti logopeedia) õpetamise analüüsimisel ja arendamisel ainult haridussüsteemi vaatenurgast nähtavasti ei piisa.

1.2 Eripedagoogika ja logopeedia õpe välisriikide ülikoolides

Eripedagoogikat ja logopeediat õpetatakse riikides erinevalt. Eripedagoogika õpingud on valdavalt haridusteaduste instituutide vastutusalas, logopeedia aga ka psühholoogia ja meditsiini erialade naabruses.

Oslo Ülikoolis saab eripedagoogikat õppida magistriastmes kaks aastat ning õppe mahuks on 120 EAP. Eriala ainemoodulid on 1. ja 2. semestril (kokku 60 EAP). Magistritöö mahuks on 40 EAP ning sellele eelneb moodul mahuga 20 EAP, mis keskendub teadustöö metodoloogiale (*University of Oslo*, 2020). Jyväskylä Ülikoolis saab eripedagoogika magistriõppes spetsialiseeruda kahel suunal: üheks on eripedagoog ning teiseks eripedagoog-õpetaja. Mõlemal suunal kestavad eripedagoogika magistrikraadi õpingud 2 aastat ning on vähemalt 120 EAP. Nii eripedagoog-õpetaja kui ka eripedagoogika suuna õpingud sisaldavad kohustuslikke erialaained, valik- ja vabaaineid ning magistritööd (*University of Jyväskylä, s.a.*). Madridi Ülikoolis kestavad eripedagoogika magistriõpingud ühe aasta ning õppe mahuks on 60 EAP. Õpe koosneb kolmest moodulist: alusmoodul (12 EAP), rakendusmoodul (30 EAP), magistritöö (12 EAP) (*Complutense University of Madrid*, 2020a).

Euroopa Liidu logopeedide huve esindava komitee (CPLOL) väljaantud dokument *Professional Profile* reguleerib mõningasel määral logopeedide elukutset Euroopas. Dokument määratleb ja kirjeldab logopeedi rolli, tegevusalasid, kliente, tööalaseid sätteid ja

raamistikku, mille alusel töötada (*Standing Liaison Committee of E.U. Speech and Language Therapists and Logopedist*, 2019).

Madridi ülikoolis õpetatakse logopeediat haridusteaduskonnas, täpsemalt psühholoogia instituudis. Õpingud kestavad ühe aasta ning õppe mahuks on 60 EAP. Õpe koosneb neljast moodulist: kliiniline logopeedia (24 EAP), logopeedia metodoloogia (12 EAP), praktika (12 EAP), magistritöö (12 EAP) (*Complutense University of Madrid*, 2020b). Londoni Ülikooli kolledžis õpetatakse logopeede psühholoogia ja keeleteaduste instituudis ning Helsingi Ülikoolis meditsiini teaduskonnas, psühholoogia ja logopeedia instituudis (*Complutense University of Madrid*, 2020b; *University College London, s.a.*; *University of Helsinki, s.a.*). Londoni Ülikooli kolledžis saab logopeediks õppida magistriastmes 2-aastase programmi käigus. Antud programm sisaldab teoreetilisi õpinguid, mis on integreeritud kliinilise praktikaga laste ja täiskasvanutega, kellel on mitmesugused kommunikatsiooni- ja neelamisraskused (*University College London, s.a.*).

1.3 Õppekavade arendamine Tartu Ülikoolis

Tartu Ülikooli tasemeõppe õppekavade kvaliteedi, sisu ja ülesehituse nõuded ning õppekavade haldamise, muutmise, avamise ja sulgemise korra kehtestab Õppekava statuut (2020). Õppekava on õpingute alusdokument. Antud dokument määrab kindlaks õppekava nominaalkestuse ja mahu, õppekeele, õpiväljundid, üldeesmärgid, õppeained ja nendega seotud sisulise poole (maht, kirjeldus, valikuvõimalused- ja tingimused), spetsialiseerumisvõimalused, õppe lõpetamise tingimused, akadeemilise kraadi andmise ja sellega seonduvate dokumentide väljastamise, kutse andmise, õppekava valdkonnad ning õppekava haldajad (Õppekava statuut, 2020).

Õppekava arendatakse Tartu Ülikoolis programmijuhi eestvedamisel programminõukogule toetudes. Programminõukogusse kuuluvad tööandjate, vilistlaste, üliõpilaste ja õppejõudude esindajad. Programminõukogu kaalub õppekava muudatusi lähtudes sellest, millist tagasisidet õppekavale on antud, millised on tööturu ootused ja õppekavasid reguleerivad õigusaktid (Õppekava statuut, 2020).

Ülikoolisiselt kogutakse õppekava kohta üliõpilastelt tagasisidet viieosalise küsimustiku (õppekava, õppekeskkond- ja korraldus, muud õpinguid mõjutavad tegevused, üliõpilase pädevuste areng, tugisüsteem) kaudu. Andmeid kogutakse bakalaureuse- ja rakenduskõrgharidusõppe teise ja viimase semestri õppijatelt, magistriõppe viimase semestri õppijatelt ning integreeritud õppe teise, kuuenda ja kümnennda semestri õppijatelt. Tulemusi

kasutavad programmi- ja instituutide juhid õppekava arendamiseks, õppekorralduse parandamiseks ning õppeosakond tugiteenuste arendamiseks (Tartu Ülikool, *s.a.-c*).

Ülikoolivälisest õppekava hindamist viib läbi Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur (EKKA) õppekavagruppide kaupa. Viimane õpetajakoolituse ja kasvatusteaduse õppekavagrupi hindamine viidi läbi 2017. aastal. Hindamisotsuses toodi tugevustena välja näiteks tihedat koostööd eri asutustega nii riigisisest kui ka -väliselt, üliõpilaste kasutada olevat heal tasemel raamatukogu, üliõpilaste kaasamist teadus- ja arendusprojektidesse ning võimalust õppida tundma töös vajalikke digivahendeid (Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur, 2017).

Arendust vajavate punktide all on välja toodud näiteks ülikoolisiseselt suurema investeeringu vajaduse teadvustamist. Eripedagoogika ja logopeedia magistriõppekaval viiakse läbi õppetööd väikestes gruppides, mis nõuab rohkem ressursse. Välja on toodud ka suuremat praktikavõimaluste vajadust ja õpingute jooksul võimalikult varajast kokkupuudet erivajadustega lastega. Puudusena on märgitud vähest eripedagoogika ja logopeedia magistriõppekava tutvustamist bakalaureuseastme üliõpilastele (Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur, 2017).

Õppekavagrupi ülest arengukohtadena on välja toodud väljalangevuse vähendamist ning nominaalajaga lõpetajate arvu suurendamist. Samuti on soovitatud suurendada rahvusvahelist koostööd, üliõpilaste ning õppejõudude välismobiilsust ning seda toetada näiteks ainepunktide ülekandmisega (Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur, 2017). Võrreldes teiste Euroopa ülikoolidega on Tartu Ülikooli eripedagoogika ja logopeedia õppekaval õppinud üliõpilased läbinud (bakalaureuse ja magistriõppe) erialast praktikat poole vähem. Mujal Euroopas on logopeedide praktika osakaal õpingutest umbes 20%, kuid Eestis on see umbes 10% (Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur, 2017).

1.4 Eripedagoogika ja logopeedia õpe Tartu Ülikoolis

1968. aastal avati Tartu Ülikoolis vastuvõtt defektoloogia erialale. Õpe kestis viis aastat ning sisseastumiseks oli vaja sooritada neli sisseastumiseksamit (kirjand ja suuline eksam eesti keeles ja kirjanduses, NSV Liidu ajalugu ja bioloogia). Uue õppekava eest vastutas pedagoogika ja meetodika kateedri juhataja Heino Liimets. Ülikoolil puudusid erialaainete õpetamiseks nii õppejõud kui ka õppematerjalid, mille parandamiseks saadeti 1968. aasta sügisel Moskvasse aspirantuuri Karl Karlep ja Vladimir Vääränen, kellest said hiljem ka erialaõppejõud. Defektoloogia eriala kujunemine kestis veel kuni 1972. aastani, millal loodi

ajaloo-keeleteaduskonnas eripedagoogika kateeder. 1973. aastast läks defektoloogia osakond ja eripedagoogika kateeder üle ajaloo-keeleteaduskonda (Padrik, 1998; Reinmaa, 1998).

1992. aastal toimusid ülikoolis suured muudatused, millega tekkis võimalus luua kaks eraldi õppetooli - hälvikupedagoogika õppetool ning logopeedia ja emakeele didaktika õppetool. Õppekavade ühisosa oli suur ning üliõpilased said omandatavat haridust suunata vastavalt enda huvidele ja vajadustele. Õppekavast moodustasid 25% vaba- ja valikained. Logopeedia suuna lõpetanud said töötada ka eripedagoogina ja vastupidi (Reinmaa, 1998; Padrik, 1998).

Aastal 2002 mindi üle 3+2 õppekavale, mis tõi kaasa spetsialiseerumise magistriõppes õpiraskuste pedagoogiks ja logopeediks. Endiselt oli õppes väga suur ühisosa, mis võimaldas magistriõppe lõpetajatel töötada mõlemal erialal. Alates 2010. aastast õpetatakse üliõpilasi uuendatud bakalaureuseõppekava ja alates 2013. aastast uuendatud magistriõppekava järgi (Padrik, 2013). Magistriõppekava aluseks võeti eripedagoogidele loodud kutsestandard, õpiraskuste pedagoogika nimetati ümber eripedagoogika haruks (Sihtasutus Kutsekoda, 2013).

Bakalaureuseõppekava läbinud saavad laiapõhjalised teadmised arengulistest erivajadustest, meditsiinist, keeleteadusest, psühholoogiast ja inimese arengust. Õppekava lõpetajal ei ole veel pädevusi, et töötada eripedagoogi või logopeedina, vajalik on erialase magistriõppe läbimine (Padrik, 2013). Magistriõppesse saavad kandideerida eripedagoogika bakalaureuseõppe lõpetanud või muu eriala bakalaureuseõppe lõpetanud, kui nad on läbinud magistriõppe eeldused (60 EAP) või sooritanud eripedagoogika bakalaureuseeksami (6 EAP) Tartu Ülikoolis (Tartu Ülikool, *s.a.-a*).

Magistriõppekavas on järjest suurenenud eraldi õppeainete osakaal tulevastele eripedagoogidele ja logopeedidele seoses sellega, et nõudmised nii logopeedide kui ka eripedagoogide kutsekompetentsidele on kõrgenenud (Padrik, 2013). Eripedagoogika ja logopeedia magistriõppekava nominaalkestus on 2 aastat ning mahuks 120 EAP. Võrreldes 2012/13. õa ja 2013/14. õa õppekavaversioonidega, on erialade ühisosa vähenenud (üldõppe aineid on varasema 51 ainepunkti asemel 34 ainepunkti) ja erialaõppe osa suurenenud (33 ainepunkti asemel 50 ainepunkti). Esimesed sellise struktuuriga õppekava järgi õppinud üliõpilased lõpetasid magistriõppe 2015. aastal (Tartu Ülikooli õppeinfosüsteem, 2012; 2013).

2021/22. õa magistriõppesse astujatel koosneb õppekava üldõppe moodulist 37 EAP mahus ja erialaõppe moodulist 59 EAP mahus, lisaks on õppekavas valikaineid 6 EAP mahus, vabaaineid 3 EAP mahus ning magistritöö või magistrieksam 15 EAP mahus (Tartu Ülikooli

õppeinfosüsteem, 2021). Magistriõppe lõpetaja saab olenevalt lõpetatud erialast töötada kas eripedagoogina või logopeedina.

2. Euroopa kvalifikatsioonide raamistik elukestvaks õppeks ja kutsesüsteem Eestis

Ülikoolides pakutakse peamiselt tasemeõpet, mis võimaldab lõpetajal asuda tööle vastavat haridust eeldaval ametikohal. Eripedagoogide ja logopeedide kvalifikatsiooninõueteks on erialane magistrikraad või sellele vastav kvalifikatsioon või vastavalt eripedagoogi/logopeedi kutse (Direktori, õppealajuhataja, õpetajate ja tugispetsialistide kvalifikatsiooninõuded, 2019). Seega väärtustatakse lisaks haridusele ka kutse olemasolu.

2.1 Kvalifikatsiooniraamistik

Euroopa kvalifikatsiooniraamistik (*The European Qualifications Framework - EQF*) jaotab kvalifikatsioonid tasemeteks 1-8, mis võimaldab võrrelda rahvus- ja institutsioonidevaheliselt omandatud kvalifikatsioone. Bologna deklaratsiooniga ühinenud riikides otsustati, et tasemed 5-8 vastavad kõrghariduse esimesele kuni kolmandale astmele. Tasemetele ei ole määratud kindlaid õppeastmeid, vaid on kirjeldatud teadmisi ja oskusi, mis peavad vastava taseme jaoks olemas olema (*European Commission Directorate-General for Education and Culture, 2018*). See võimaldab inimestel jõuda erinevatele kvalifikatsioonitasemetele, läbimata õppekava ülikoolis. Kutseandjal on õigus ja kompetents hinnata pädevuste omandatust konkreetsetel inimestel, kes kutset taotlevad (Kutseeadus, 2008).

Kutsesüsteem koosneb Eestis kolmest osast: kutsete klassifitseerimine ja kataloogimise süsteem; kutsestandardite süsteem ja kutse andmise süsteem. Kutsesüsteemi eesmärgiks on olla tugisüsteemiks tööalase kompetentsuse võrdlemisele, tunnustamisele, hindamisele ja arendamisele (Sihtasutus Kutsekoda, *s.a.-a.*).

Kutseeaduses (2008) reguleeritakse kutse andmise korda. Kutset saavad anda erinevad organisatsioonid ja ülikool. Kutse andmisel hinnatakse taotleja kompetentse, lähtudes kutsestandardis olevatest nõuetest. Kui taotleja on omandanud kutsestandardis esitatud kompetentsid, kantakse ta kutseregistrisse.

Kutsestandardis on välja toodud kutsetegevuse kirjeldus ning kompetentsusnõuded ehk vajalike oskuste, teadmiste ning hoiakute kogum, et teha edukalt vastavat tööd. Kutsestandardil on mitmeid eesmärgi. Üheks peamiseks eesmärgiks on hinnata inimeste kompetentsust oma töökohal. Antud dokument on abimaterjaliks tööandjale, kes saab aluse ametijuhendi koostamiseks, koolituste planeerimiseks, töötajate värbamiseks, tööülesannete kaardistamiseks ja töötajate kutsenõuete määratlemiseks. Dokument on abimaterjaliks ka

töötajale, kes saab infot vajaminevate oskuste ja arenguvõimaluste kohta. Kutsestandard koosneb järgmistest osadest: kohustuslikud, valitavad kompetentsid ja läbiv kompetents. (Sihtasutus Kutsekoda, s.a.-b.).

Selles töös lähtutakse eripedagoogi ja logopeedi, tase 7 kutsestandarditest (eeldab tavaliselt magistritasemel haridust). Kutsesüsteemis tähendab tase 7 väga spetsiifilisi teadmisi ning keerukate ning ettearvamatute olukordade lahendamisoskust antud valdkonnas. Antud tasemel oodatakse ka algteadmisi teadustegevuse läbiviimiseks ning erinevate valdkondade omavahelise lõimimise oskusi (Sihtasutus Kutsekoda, s.a.-c). Mõlemal erialal on loodud Eestis ka 8. taseme kutse kirjeldused.

2.2. Eripedagoogi ja logopeedi kutsed

Eripedagoogi kutsestandardi loomist ja kutse andmist koordineerib SA Kutsekoja juures Hariduse Kutsenõukogu. Eripedagoogi kutsestandard loodi 2013. aastal ning seda uuendati 2018. aastal (kehtib kuni 2023. a). Logopeedi kutsestandardi loomist ja kutse andmist koordineerib SA Kutsekoja juures Tervishoiu Kutsenõukogu. Logopeedi kutsestandardi esimene versioon anti välja 2003. aastal ning viimane versioon 2019. aastal (kehtib kuni 2024. a) (Sihtasutus Kutsekoda, 2018; 2019).

2008. aastal vastu võetud kutseseadusest lähtudes võib kutset anda kas kõrgkool või tööturu kutseandja. Kutseandja õiguse saamiseks peab olema tõestatud, et õppekava vastab kutsestandardile ning on riiklikult tunnustatud. Õppekava loetakse vastavaks kutsestandardile, kui õppekava õpiväljundites sisalduvad kutsestandardis esitatud kompetentsusnõuded (Kutseseadus, 2008). Logopeedi ja eripedagoogi 7. taseme kutseid saab Tartu Ülikool välja anda alates 2015. aasta novembrist (Sihtasutus Kutsekoda, s.a.-d). Logopeedi või eripedagoogi kutse saavad tähtajatult üliõpilased, kes on läbinud vastava eriala magistriastme õppekava Tartu Ülikoolis täismahus (Sihtasutus Kutsekoda, 2018; 2019) .

Töötavatele logopeedidele saab 7. ja 8. taseme kutseid anda Eesti Logopeedide Ühing ning eripedagoogidele Eesti Eripedagoogide Liit. Kutse andmisel tuleb kutsekomisjonil hinnata kohustuslike ja taotleja soovil ka valitavate kutsekompetentside tõendatust. Kui kutse annab kõrgkool, tuleb samuti tagada, et õppekava lõpuks omandaksid üliõpilased kohustuslikud kompetentsid. Kutsestandarditest lähtudes on seetõttu toimunud ka õppekavade arendamine (Eesti Logopeedide Ühing, s.a; Eesti Eripedagoogide Liit, s.a).

Eripedagoogi kutsestandardi järgi (2018) on kohustuslikeks kompetentsideks järgnevad:

B.2.1 Õppija erivajaduste märkamine ja hindamine.

B.2.2 Õppetegevuse planeerimine.

B.2.3 Õpikeskkonna kujundamine.

B.2.4 Õpetamine.

B.2.5 Eripedagoogiline nõustamine ja mentorlus.

B.2.6 Professionaalne enesearendamine.

B.2.7 Arendus-, loome- või teadustegevus eripedagoogika valdkonnas.

Logopeedi kutsestandardi järgi (2019) on kohustuslikeks kompetentsideks järgnevad:

B.2.1 Kommunikatsioonivõime ja neelamisfunktsiooni hindamine.

B.2.2 Hindamistulemuste analüüsimine ja tõlgendamine.

B.2.3 Logopeedilise töö planeerimine, läbiviimine ja kokkuvõtte tegemine.

B.2.4 Nõustamine ja juhendamine.

Mõlema eriala kohustuslike kutsekompetentside sisuline pool on sarnane, mistõttu on ka väljaõppe ühisosa põhjendatud. Nii eripedagoog kui ka logopeed tegelevad hindamise, töö planeerimise ja nõustamisega. Eripedagoogide kohustuslike kompetentside seas on lisaks välja toodud töö enese ja eriala arendamisega. Eripedagoogidel on lisaks valitavad kompetentsid: juhtimine ning eripedagoogika-alane koolitamine ja juhendamine (Sihtasutus Kutsekoda, 2018; 2019).

Logopeedi ja eripedagoogi kutsestandardite läbiv kompetents osaliselt kattub. Mõlema juhul tuleb spetsialistidel oma töös kasutada korrektset erialast keelt, toetuda headele suhtlemistavadele suheldes kliendi ja tema lähedastega, osaleda meeskonnatöös, omandada tööks piisavad tehnoloogia kasutamise teadmised, olla kursis erialaste õppemeetoditega, ennast vastavalt arendada ja tunda erialast seadusandlust ning seda järgida. Kutsestandardite peamised erinevused seisnevad selles, et logopeedil peavad olema laiad ja mitmekülgsed teadmised kommunikatsioonivõime ja neelamisfunktsiooni valdkonnas. Samuti peab logopeed oskama õpetamiskeelt tasemel C2, kuid eripedagoogil piisab tasemest C1. Eripedagoog seevastu peab orienteeruma riiklikes õppekavades ning valdama õpetatavate ainete sisu ja erimetoodikaid. Logopeedid lähtuvad logopeedi kutse-eetikast (eetikakoodeksist) ning eripedagoogid õpetaja kutse-eetikast (eetikakoodeksist) (Sihtasutus Kutsekoda, 2018; 2019).

3. Professionaalne areng

Traditsioonilise määratluse kohaselt tugineb elukutse süstemaatilistel teaduslikel teadmistel. Professionaalne areng saab alguse kõrgharidusõppest. Dall'Alba ja Sandberg (2006) peavad

professionaalse arengu all silmas kogemuste ja teadmiste saamist nii läbi kõrgharidusprogrammi kui ka läbi töökogemuse.

3.1 Professionaalse arengu uurimine ja toetamine

Elukestev õpe hõlmab mitmekülgset riikliku haridussüsteemi õpet kui ka selles väljaspool pakutavat täiendus- ja ümberõpet (Haridus- ja Teadusministeerium, 2014). Professionaalset arengut ning identiteeti on uurinud paljud välismaised ning ka Eesti autorid. Eestis on uuritud ja väärtustatud eelkõige õpetajate professionaalset arengut (Krull *et al.*, 2013). Nii õpetajatel kui psühholoogidel rakendatakse pärast ülikooli lõpetamist kutse aastat (Poom-Valickis & Eisenschmidt, 2004; Tartu Ülikool, s.a.-b).

Chin Pei (2014) räägib oma töös viie faktori skaalast, mis on professionaalse identiteedi mõõtevahend ja mida saab kasutada igat tüüpi elukutsete seas. Professionaalse identiteedi arenguks peavad Chin Pei kohaselt olema olemas kõik viis faktorit: erialased teadmised, eeskuju spetsialisti näol, töökogemus, enesetõhusus ja eelistatud eriala. Professionaalne areng saab toimuda kogu inimese karjääri jooksul.

Kagan (1992) järgi mõjutavad algaja õpetaja professionaalset arengut kolm põhilist faktorit. Esiteks on igal õpetajal isiklikud uskumused ja mälestused enda kooliajast. Teiseks mõjutab arengut läbitud erialane õpe ja sealt saadud teadmised ning kolmandaks mõjutavad professionaalset arengut praktika ja keskkond esimesel tööaastal (suhted laste, õpetajate ja vanematega; kättesaadav materjalide valik; kollektiivi veendumused).

Leijen ja Kullasepp (2013) toovad oma uuringus välja, et professionaalse identiteedi kujunemist mõjutab saadav töökogemus. Sellest lähtuvalt leiti, et on vaja tõhustada tudengina saadava praktika ja teoreetiliste teadmiste seost. Samuti leiti, et praktikantidel jäi puudu õppimise käigus toetusest, millest lähtuvalt töötati välja toetusseminarid. Nende eesmärk oli õppida väljendama end professionaalses rollis ning õppida praktikas tekkinud murekohtadega toimetulekut.

Alates 2004. aastast rakendatakse Eestis noore õpetaja toetamiseks kutse aastat. Kutse aasta toetab õpetajat oma õpetamisstiili leidmisel ning kooli kui ka kolleegidega kohanemisel. Lisaks kutse aasta näol tugiprogrammi pakkumisele on oluliseks teguriks ka koolisisene koostöö- ja õpetamiskultuur (Poom-Valickis & Eisenschmidt, 2004).

Psühholoogidel on võimalus alates 2019. a kandideerida Tartu Ülikooli psühholoogia instituudi poolt välja pakutud kutse aasta õppekavale. Valida saab kahe erineva suuna vahel - kliiniline psühholoogia ja koolipsühholoog. Kutse aasta õppekavale saab kandideerida pärast psühholoogia magistrikraadi omandamist, selle kestus on 12 kuud ning see on õppemaksuta.

Õppekava koosneb praktilistest kursustest ja juhendatud praktikast. Juhendatud tööpraktikat tasustab praktikabaas (Tartu Ülikool, *s.a.-b*).

Mujal maailmas on peamiseks äsja lõpetanute toetamise viisiks mentorlusprogrammid. Cornelius, Rosenberg ja Sandmel (2019) toovad oma töös välja kogunud mentorite olulisuse algajatele eripedagoogidele. Kuna tihti on probleemiks mentorite puudus, uurisid nad olukorda, kus mentoriks on kogunud õpetaja ning menteeks algaja eripedagoog. Töö tulemusena selgus, et kui algaja eripedagoogi mentoriks on kogunud õpetaja, arenevad nad mõlemad ning kasu on veelgi mitmekülgsem. Suurenevad mentori eripedagoogilised teadmised ning algajatel eripedagoogidel arenes mentorlusprogrammi abil individuaalse juhendamise oskused. Cornelius jt (2019) rõhutavad, et algaja eripedagoogi mentoriks tuleks eelistada kogunud eripedagoogi, kuid kogunud õpetajate kasutamine mentorina aitab leevendada eripedagoogidest mentorite puudust.

Austraalia Logopeedide Ühing toetab logopeedia eriala üliõpilasi ja äsja lõpetanuid nende karjääri algfaasis näiteks mentorlusprogrammi, erialaste artiklite loetelu ja erialaste gruppidega (*Speech Pathology Australia, s.a.*). Ameerika Kõne-Keele-Kuulmise Ühing toetab mentorlusprogrammiga tööturule sisenenud erialaspetsialiste. Mentorlusprogramm annab võimalusi koostööks ja teadmiste jagamist erinevate probleemide lahendamisel ja eesmärkide saavutamiseks (*American Speech-Language-Hearing Association, s.a.*).

Eestis ei ole eripedagoogidele ja logopeedidele suunatud mentorlust laiema rakendatud. Küll aga peavad erialaliidud oluliseks oma kogukonna toetamist ja erialaseid täiendkoolitusi. Eesti Eripedagoogide Liidu põhikirjas on, et ühingu eesmärgiks on muuhulgas eripedagoogide kutsehuvide esindamine ja kaitsmine; eripedagoogide ettevalmistamisele kaasaaitamine ja enesetäiendamise võimaluste laiendamine koostöös eripedagooge ettevalmistavate kõrgkoolidega (Eesti Eripedagoogide Liit, 2017). Koolitusi liit ei korralda ja mentorlust ei paku, samas on koostöö ülikooliga kõrgelt väärtustatud (Häidkind, 2020).

Logopeedidel on Eestis kaks erialaliitu: Eesti Logopeedide Ühing ja Eesti Kliiniliste Logopeedide Selts. Eesti Logopeedide Ühing korraldab 2-4 korda aastas erialaseid koolitusi. Ka Eesti Kliiniliste Logopeedide Selts on registreeritud koolituskeskusena ning pakub täiendkoolitusi erialase teraapia ja taastusravi osas (Eesti Logopeedide Ühing, *s.a.*; Eesti Kliiniliste Logopeedide Ühing, *s.a.*).

3.2 Eripedagoogide ja logopeedide hinnangud oma õpingutele ning erialasele tööle

Alates 1973. a, kui ülikooli lõpetasid esimesed defektoloogid, on eripedagoogide ja logopeedide hinnanguid väljaõppe kvaliteedile ja asjakohasusele vähe uuritud. Ülikooli poolt korraldatavates vilistlasuuringutes on nende erialade esindajad osalenud vähe. Tehtud on ka mõned spetsiifilised uuringud.

Tartu Ülikooli eripedagoogide ja logopeedide ettevalmistust on uurinud Karindi (1998). Tema magistritöö raames andsid eripedagoogika osakonna vilistlased (N=96) 5-palli skaalal hinnangu enda oskustele ja teadmistele erialastes ja pedagoogilistes kompetentsides. Kõige kõrgemalt hinnati oma teadmisi kõnearenduse valdkonnas, millele anti keskmiselt hinnang 3,5. Kõige madalam hinnang (2,4) anti oma teadmistele valdkonnas “puuetega inimesi puudutav seadusandlus ja eripedagoogika korraldus Eestis; eripedagoogi juriidilised ja eetilised kohustused”. Uuringus küsiti, kas eripedagoogide ja logopeedide arvates said nad Tartu Ülikoolis omandatud haridusega hea ettevalmistuse tööks. Vastustest selgus, et omandatud haridusega olid enam rahul eripedagoogid (89% vastas jaatavalt ning 11% “ei oska öelda”) ning vähem rahul logopeedid (80% nõustus, 7% “ei oska öelda”, 13% ei nõustunud). Rahulolematuse põhjuseid selles töös ei uuritud.

Eripedagoogide professionaalset enesemääratlust on uurinud Saarna (2015). Uuriti eripedagoogika ja logopeedia magistriõppe üliõpilasi (N=45) ning kolme Tartu erikooli magistrikraadiga eripedagooge (N=26). Mõõtevahenditena kasutas ta Adams jt poolt 2006. a üliõpilastele kohandatud professionaalse identiteedi küsimustikku ja Fernet jt 2005. ja 2008. a loodud *The Work Tasks Motivation Scale for Teachers* mõõtevahendit. Töö tulemusena selgus, et mittetöötavad üliõpilased hindavad oma professionaalset enesemääratlust madalamalt (Me=4) kui töötavad üliõpilased ja eripedagoogid (Me=5). Autor leidis, et professionaalse rolli omaksvõtmisele võib kaasa aidata õpingute käigus identiteedi üle arutlemine ning üliõpilaste kaasamine erialastes tegevustes.

Ülikoolis kogutakse vilistlaste tagasisidet korraga kõikidelt erialadelt, viimati 2015. aastal (Riisalu, 2017). Sotsiaalteaduste valdkonnas tehti vilistlasuuring aastal 2016 (Themas & Kaunismaa, 2016). Probleemiks on, et eripedagoogide ja logopeedide hulgas on olnud vastajaid pigem vähe. Riisalu (2017) uuringule vastas 5 inimest 23st ehk 21,7% lõpetanutest ning Temas & Kaunismaa (2016) uuringule vastas 9 inimest 21st ehk 43% lõpetanutest. Viimati mainitud uuringus selgus, et eripedagoogika ja logopeedia magistriõppe vilistlased pidasid õppekava tugevusteks erialast praktikat, teooria ja praktika kooskõla, õppejõudude kompetentsust ja lõputööde juhendamist. Nõrkusena toodi välja samuti teooria ja praktika

kooskõla, aga ka õppekava läbimõeldus ja valikuvõimalused õppekavas, erialased võrgustikud ja vabaainete valik ülikoolis.

2018. aasta kevadsemestril eripedagoogika osakonnas läbi viidud vilistlasuuringu (Häidkind, 2018) eesmärk oli koguda tagasisidet viieaastase tasemeõppe kohta, et selle baasil planeerida tasemeõppekavade arendamist ning täiendkoolituste pakkumist. Antud uuringus pöörduti 990 vilistlase poole (perioodil 1973-2017 oli lõpetajaid 1072), kellest vastas küsimustikule 33% (320 vilistlast, kes olid õpinguid alustanud enne 2013. a). Selgus, et eripedagoogika ja logopeedia erialani jõuti läbi erinevate infokanalite - kõige rohkem vanemate, sugulaste, sõprade või tuttavate kaudu. Erialavalikuga oli väga rahul 155 vastanut ja rahul 130 vastanut (kokku 87% kõikidest). Uuringule vastajatest on 73% pärast lõpetamist teinud kogu aeg erialast tööd, 25% on teinud nii erialast kui ka mitteerialast tööd ja 2% ei ole töötanud erialasel tööl. 279 vastajat hindasid oma toimetulekut erialasel tööl. Neist 82% vastasid, et tulevad hästi toime ning 18%, et tulevad suurepäraselt toime erialase tööga. Vilistlasuuringu tulemustest selgus, et suurema osa vastajate arvates annab läbitud õppekava hea või väga hea aluse enesetäienduseks ja professionaalseks arenguks (236st vastajast 138 vilistlast vastas "hea", 98 vilistlast vastas "väga hea").

3.3 Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused

Viimasel aastakümnel on seoses kutseseaduse vastuvõtmisega konkreetselt kokku lepitud kompetentsid (kutsestandardites), mida eripedagoog ja logopeed peab valdama, ning nende omandamise peab kõrgkool kui kutse andja tagama. Uurimisprobleem on, kuidas on rahul vilistlased ja magistriõppe üliõpilased omandatud kohustuslike kutsekompetentsidega ning millise kompetentsi osas tunnetatakse enam arenguruumi olevat. Kuna õppekavas on toimunud viimased suuremad muudatused 2013. a, on oluline analüüsida selle versiooni vilistlaste ja üliõpilaste hinnanguid õpingute jooksul omandatud erialastele kompetentsidele.

Magistritöö eesmärgiks on välja selgitada Tartu Ülikooli alates 2013/2014. õa eripedagoogika ja logopeedia magistriõppe erialale sisse astunud vilistlaste hinnangud omandatud kutsekompetentsidele ja 2020/2021. õa magistriõppe 1. ja 2. kursuse üliõpilaste rahulolu omandatud teadmiste ja oskustega. Nendest lähtuvalt saab teha ettepanekuid õppekava arendamiseks ja/või täiendkoolituste väljatöötamiseks. Eesmärgist lähtudes püstitati järgmised uurimisküsimused:

1. Millistele kutsekompetentsidele annavad madalamaid ja kõrgemaid hinnanguid eripedagoogika ja logopeedia suuna vilistlased?

2. Kuidas seostub vilistlaste hinnang erialastele pädevustele vastajate erialase töökogemuse pikkusega?
3. Kuivõrd rahul on üliõpilased õpingute jooksul saadud teadmiste ja oskustega, mis on seotud erivajaduste liikidega või kommunikatsiooni- ja neelamisprobleemidega?
4. Millise aluse on andnud senised erialased õpingud erialaseks tööks üliõpilastele nende enda hinnangul?
5. Milliseid ettepanekuid teevad vilistlased ja üliõpilased magistriõppekava arendamiseks ja täiendkoolitusteks?

Metoodika

Valim

Uuritavasse populatsiooni kuulusid eripedagoogika ja logopeedia magistriõppekavale sisse astunud üliõpilased ja vilistlased. Uuringu läbiviimiseks koostati mittetöenäosuslik sihipärane valim, mis tähendab kõige tüüpilisemate esindajatega valimi loomist (Rämmer, 2014).

Valimisse kuulusid alates 2013/14. õa eripedagoogika ja logopeedia magistriõppesse sisseastunud üliõpilased ja vilistlased.

Uuringus osalemise palve saadeti alates 2014/15. õa lõpetanud vilistlastele, keda on 12.03.21 seisuga kokku 156 (Tartu Ülikool, 2021). Vilistlaste küsimustikule laekus 76 vastust. Nendest 12 eemaldati valimist (10 vastaja sisseastumise aasta oli enne 2013/14. õa; kaks vastust eemaldati dubleeringu tõttu; üks vastus eemaldati, kuna tegu oli üliõpilasega).

19.03.21 seisuga õpib eripedagoogika ja logopeedia magistriõppe 1. kursusel 62 üliõpilast ja 2. kursusel 97 üliõpilast (isiklik suhtlus õppekorraldusspetsialist Mari Pärnaga, 19. märts 2021). Üliõpilaste küsimustikule laekus 46 vastust. Kõik vastused võeti arvesse.

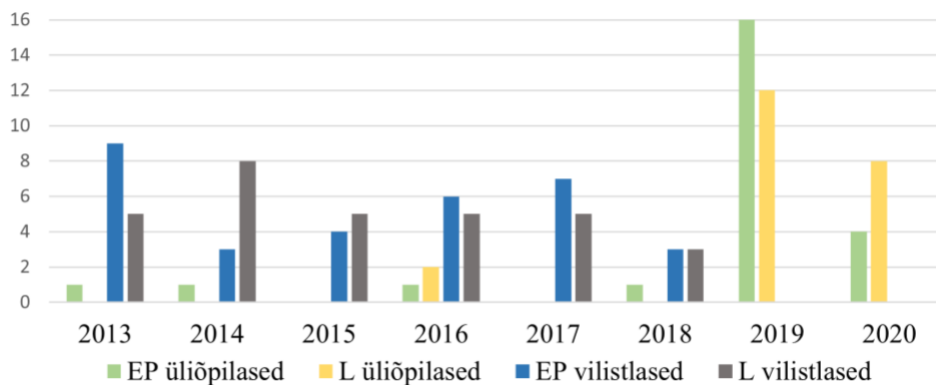
Vastavalt kujunes valimi suurusteks 63 vilistlast ja 46 üliõpilast. Valim jagunes omakorda neljaks: eripedagoogika vilistlased ja eripedagoogika üliõpilased, logopeedia vilistlased ja logopeedia üliõpilased. Tabelis 1 on välja toodud kõigi nelja grupi vanuseid kirjeldav statistika. Kõikide gruppide vanuse moodi väärtus oli erinev, kõige enam oli nooremaid vastajaid logopeedia üliõpilaste seas ning kõige vanemaid vastajaid olid eripedagoogika üliõpilaste seas. Üliõpilaste seas oli 1. kursuse tudengeid 14 ehk 30,4% ja 2. kursuse tudengeid 32 ehk 69,6%.

Tabel 1. Nelja grupi vanuseid kirjeldav statistika.

Grupid	N	Vanus (noorim)	Vanusevahemik (Mood)	Vanuse mood (N)
EP vilistlased	32	25-29 aastane	30-39 aastane	13
L vilistlased	31	kuni 24 aastane	25-29 aastane	17
EP üliõpilased	24	kuni 24 aastane	40-49 aastane	15
L üliõpilased	22	kuni 24 aastane	kuni 24 aastane	14

Märkused. Siin ja edaspidi EP – eripedagoogika; L – logopeedia; kõikide gruppide vanuse maksimumväärtus oli 50 aastat ja vanem

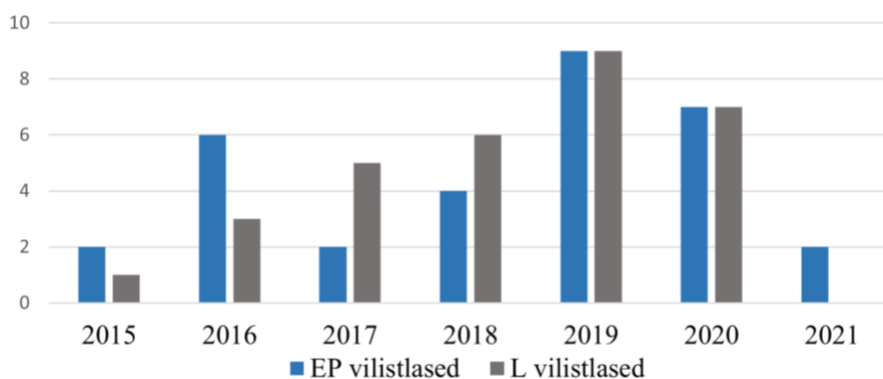
Küsimustikule vastanud vilistlaste seas olid esindatud kõik võimalikud sisseastumise aastad (2013-2018. a). Enim oli vastajaid 2013. aastal eripedagoogika suunale ning 2014. aastal logopeedia suunale sisseastunute seast. Üliõpilastest olid esindatud kõige enam 2019. aastal sisseastunud üliõpilased (vt joonis 1).

Joonis 1. Vilistlaste ja üliõpilaste sisseastumisaastat kirjeldav statistika.

Vilistlastest 92,1% ehk 58 vastajat olid lõpetanud eripedagoogika bakalaureuse õpingud. Lisaks oli vilistlaste seas ka eesti filoloogia, kirjanduse ja rahvaluule, referent-toimetaja, ajakirjanduse ja suhtekorralduse, ooperisolisti ning Eesti ja Soome-Ugri keeleteaduse bakalaureuseõppe lõpetajaid. Üliõpilastest 78,3% ehk 36 vastajat oli lõpetanud eripedagoogika bakalaureuseõppekava. Lisaks oli üliõpilaste seas ka koolieelse lasteasutuse õpetaja, sotsiaaltöö, üldkeeleteaduse ning vene keele filoloogia bakalaureuse õpingute lõpetanuid.

Joonis 2 illustreerib vilistlaste magistriõpingute lõpetamise aastat, mis jäävad eripedagoogika vilistlastel vahemikku 2015-2021. a ning logopeedia vilistlastel 2015-2020. a. Vastajatest kõige enam lõpetas õpingud 2019. aastal (18 vastajat).

Joonis 2. Vilistlaste lõpetamise aastat kirjeldav statistika.

Andmekogumine

Uuringu läbiviimiseks koostasid töö autorid vilistlastele 5-osalise (vt lisa 1) ning üliõpilastele 4-osalise küsimustiku (vt lisa 2), milles oli nii avatud kui ka valikvastustega küsimusi. Nende koostamisel võeti aluseks eripedagoogika osakonna poolt läbiviidud vilistlasuuring (Häidkind,

2018), milles omakorda lähtuti Eesti kõrgkoolide vilistlasuuringutes kasutatavast struktuurist. Vilistlasuuringut lühendati lähtuvalt uuringu eesmärgist ning kutsekompetentse uuendati vastavalt koostamise hetkel kehtinud eripedagoogi ja logopeedi, tase 7 kutsestandarditele (Sihtasutus Kutsekoda, 2018; 2019).

Küsimustikud koosnesid järgnevatest osadest:

- Üldandmed. Koguti informatsiooni vastajate vanuse, bakalaureuseastme eriala, eripedagoogika ja logopeedia õpingute alustamise ja lõpetamise aasta, spetsialiseerumise suuna ning üliõpilastel ka käimasoleva kursuse kohta.
- Töötamine enne õpinguid ja õpingute ajal. Küsiti vastajate töökogemust ning selle pikkust erialaga seotud ametikohal enne õpinguid ning õpingute ajal; töötamisel korral töökoormust ja ametikohta.
- Lõpetamisjärgne tegevus (ainult vilistlased). Uuriti, milline on olnud vilistlaste tööalane karjäär, mitu aastat on nad erialasel tööl töötanud, mis asutuses ja ametikohal nad hetkel töötavad ning vastavalt spetsialiseerumisele ka, milliste erivajaduste liikide või kommunikatsioonipuute/neelamishäiretega puutuvad nad põhiliselt oma töös kokku.
- Hinnangud eripedagoogika ja logopeedia magistriõppekavale. Hinnangud õppekavale paluti anda kutsestandardites olevate pädevuste alusel ning lisaks uuriti üliõpilastelt vastavalt spetsialiseerumisele, kuivõrd on nad rahul teadmiste ja oskustega, mis on seotud erivajaduste liikidega või kommunikatsioonipuute/neelamishäiretega. Hinnanguid õppekavale oli võimalik anda Likerti 4-pallilisel skaalal (kesine, rahuldav, hea, väga hea). Eripedagoogid andsid hinnanguid 15 pädevusele ja logopeedid 14 pädevusele, mis olid jaotatud alagrupidesse.
- Ettepanekud. Küsiti üliõpilastelt, kellelt ja millist tuge nad ootaksid erialast tööd alustades ning avatud küsimusena oli võimalus teha ettepanekuid õppekava arendamiseks. Vilistlastelt uuriti lisaks ettepanekutele, milliseid täiendkoolitusi on nad läbinud ning miks ja milliseid täiendkoolitusi sooviksid nad järgneva aasta jooksul veel läbida.

Esimene versioon küsimustikust saadeti koos kaaskirjaga (vt lisa 3) interneti vahendusel, kasutades *Google Forms*'i, ühele eripedagoogika ja ühele logopeedia suuna vilistlasele, ning neljale üliõpilasele (1. ja 2. kursuse eripedagoogika ja logopeedia suuna üliõpilastele). Piloteerimise tulemusena lisati küsimusele nr 9 (Kas töötate/olete töötanud magistriõpingute ajal?) täpsustus, et mõeldakse nii erialast kui ka mitte erialast tööd.

Vilistlaste küsimustikus loobuti küsimuste nr 17 ja 18 kolme valikuvariandi piirangust ning

küsimusele nr 22 lisati variant "Töö spetsiifikast tulenev vajadus". Vastused arvestati tulemuste hulka.

Peale täienduste sisseviimist märtsis 2021. a edastati küsimustik valimile inimese ees- ja perekonnanime nime alusel *Google* otsinguga leitavate avalike meilide või sotsiaalmeedia kaudu (*Facebook*). Nimeliselt saadeti uuringus osalemise kutsed 117-le inimesele meili kaudu ja 21-le inimesele *Facebooki Messengeri* kaudu. 12 inimesele edastati uuringukutse tööandja kaudu ning 6 inimese puhul ei leitud kontakti saamise võimalus. Uuringus osalemise palved edastati vilistlaste ja üliõpilaste kaudu kinnistesse *Facebooki* gruppidesse. Mõlemad küsimustikud postitati ka sotsiaalmeedia (*Facebooki*) kaudu haridusteaduste instituudi ja Tartu Ülikooli eripedagoogide gruppidesse. Küsimustikule vastamiseks alates esmasest edastamisest oli 10 päeva. 7. ja 8. päeval saadeti samade infokanalite kaudu meeldetuletused küsitluses osalemiseks. Uuringus osalemine oli vabatahtlik ning anonüümne.

Küsimustike jagamise palved edastati samaaegselt märtsis ka Eripedagoogika ja Logopeedia Tudengite Seltsile, Eesti Eripedagoogide Liidule, Eesti Logopeedide Ühingule, Eesti Kliiniliste Logopeedide Seltsile.

Uurimistöo esimene autor õpib eripedagoogikat ja teine logopeediat, mistõttu kattuvad uurijad ise 2. kursuse üliõpilaste gruppidega. Erialane töökogemus mõlemal autoril on 2 kuud. Uurimistöo juhendaja on uuringuga seotud õppekava programmijuht alates 2014. aastast.

Andmeanalüüs

Magistritöö uurimisküsimustele vastuste saamiseks kasutati nii kvantitatiivset kui ka kvalitatiivset andmeanalüüsi. Kvantitatiivse andmeanalüüsi läbiviimiseks kasutati *IBM SPSS Statistics 23* tarkvara. Valimi gruppide ja kutsekompetentside võrdluseks ja kirjeldamiseks viidi läbi kirjeldav statistika. Erialase ettevalmistuse ja eelneva töökogemuse pikkuse omavahelise seose leidmiseks viidi läbi seoseanalüüs. Vilistlaste keskmisi hinnanguid omandatud kutsekompetentsidele seostati vastajate üldandmetega. Tunnused olid järjestikaskaalal, seetõttu kasutati seoseanalüüsiks Spearmani astakorrelatsiooni. Üliõpilaste gruppide keskmiste hinnangute võrdluseks kasutati sõltumatute valimite *T*-testi. Statistiliselt oluliseks loetakse selles töös tulemusi, mille *p* väärtus on väiksem kui 0,05. Vabavastuste kvalitatiivne andmeanalüüs viidi läbi *Google Docs* tarkvaras. Ettepanekud seoses õppekavaga kategoriseeriti deduktiivselt, kategooriate aluseks võeti Themasi ja Kaunismaa 2006. aastal läbiviidud vilistlasuuringu struktuur. Õppekava kategooria jaotati eraldi õppekorralduse ja -sisu kategooriateks. Lisaks nendele praktikad ja õhkkond. Täiendkoolitus ja soovid kategoriseeriti induktiivselt (Kalmus, Masso & Linno, 2015). Täiendkoolituse kategooriad

loodi eraldi eripedagoogika ja logopeedia suunal vastavalt vastustele. Üliõpilaste soovid kategoriseeriti samuti vastavalt õppesuunale.

Tulemused

Käesoleva töö tulemused esitatakse uurimusküsimuste kaupa. Tulemuste osa jaguneb kolmeks suuremaks osaks: vilistlaste hinnangud, üliõpilaste hinnangud ning vilistlaste ja üliõpilaste ettepanekud.

Vilistlaste hinnangud oma erialastele kompetentsidele

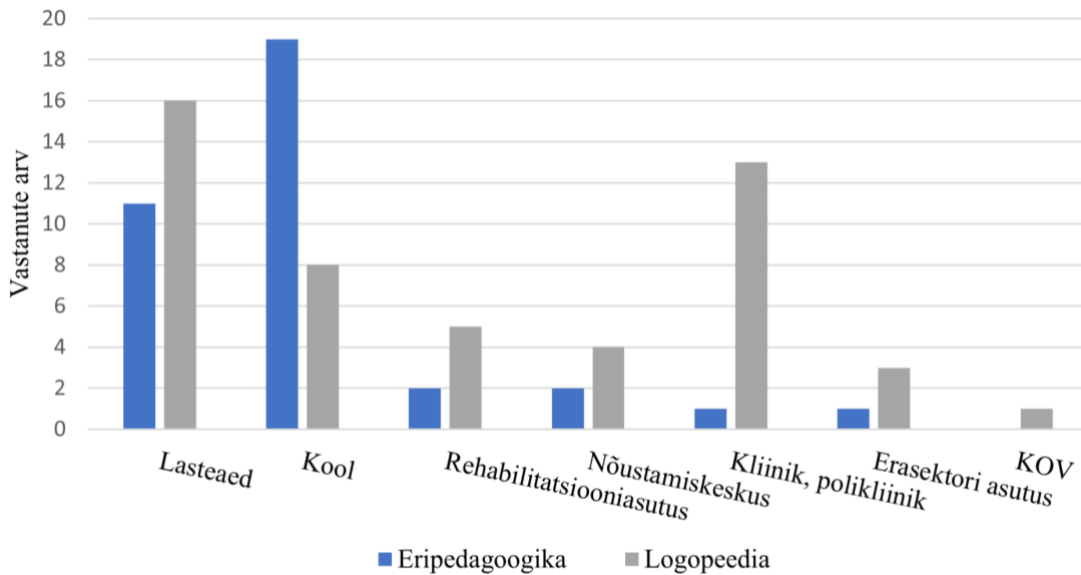
Antud peatükis tutvustatakse tulemusi, mis vastavad uurimisküsimustele “Millistele kutsekompetentsidele annavad madalamaid ja kõrgemaid hinnangud eripedagoogika ja logopeedia suuna vilistlased?” ning “Kuidas seostub vilistlaste hinnang erialastele pädevustele vastajate erialase töökogemuse pikkusega?”

Vilistlaste töötamist kirjeldav statistika

Vilistlastelt koguti infot töökogemuse kohta. Selgus, et enne magistriõpinguid erialaga seotud ametikohal töötanud ja mittetöötanud vilistlased jagunesid umbes pooleks. 50,8% (N=32) vilistlastest töötasid enne õpinguid erialaga seotud ametikohal. Kõige rohkem vastajaid töötas eripedagoogi ametikohal (N=11), sellele järgnes õpetaja (8 vastajat) ning lasteaiaõpetaja ametikohad (7 vastajat). Veel olid esindatud logopeed, lasteaiaõpetaja abi, abiõpetaja, tugiisik ning muud töökohad (vähem kui 3 vastajat variandi kohta). Antud ametikohtadel oli töötatud vahemikus 1-20 aastat, kuid keskmiselt 4,7 aastat.

Õpingute ajal töötanud vilistlasi oli 74,6% (47 vastajat). Kõige enam töötati eripedagoogi ametikohal (19 vastajat), sellele järgnesid õpetaja (14 vastajat), logopeed (9 vastajat) ning tugiisik (6 vastajat). Veel olid esindatud abiõpetaja, õpiabiõpetaja, lasteaiaõpetaja, lasteaiaõpetaja abi ning muud ametikohad (vähem kui 4 vastajat variandi kohta). Õpingute ajal töötasid 53,2% vastajatest osalise koormusega, ülejäänud aga täiskoormusega.

Küsitluses uuriti ka vilistlaste erialast tegevust peale lõpetamist. Kõik vastajad olid töötanud erialasel töö. 92,1% olid töötanud ainult erialasel töö ning ülejäänud olid põhitööna teinud nii erialast kui ka mitteerialast tööd. Vilistlased on töötanud erialasel töö 0-6 aastat, keskmiselt 2,5 aastat. Paljud vilistlased töötavad samal ajal erinevates asutustest ja mitmel töökohal. Joonisel 3 kujutatakse, millistes asutustes küsimustikule vastanud vilistlased praegu töötavad. Enamus eripedagooge töötas koolis ja lasteaias; logopeedid aga lasteaias ja kliinikus/polikliinikus.

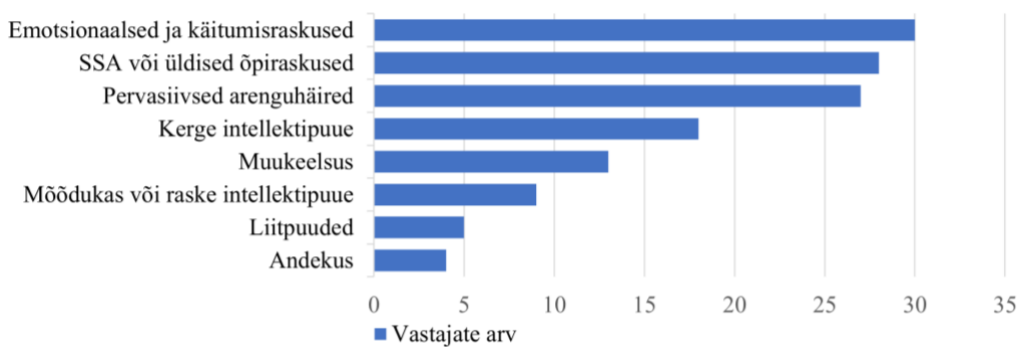

Joonis 3. Eripedagoogika (N=32) ja logopeedia (N=31) suuna vilistlaste töökohad.

Eripedagoogika vilistlased töötavad valdavalt eripedagoogi ametikohal (26 vastajat 32st), lisaks olid esindatud ka õpetaja (3 vastajat 32st), HEVKO, logopeedi, lasteaiaõpetaja ning õppejuhi (1 vastaja iga variandi kohta) ametid. Logopeedia vilistlased töötavad kõik logopeedi ametikohal, kuid teise töökohana lisandusid eripedagoogi ja HEVKO ametikohad.

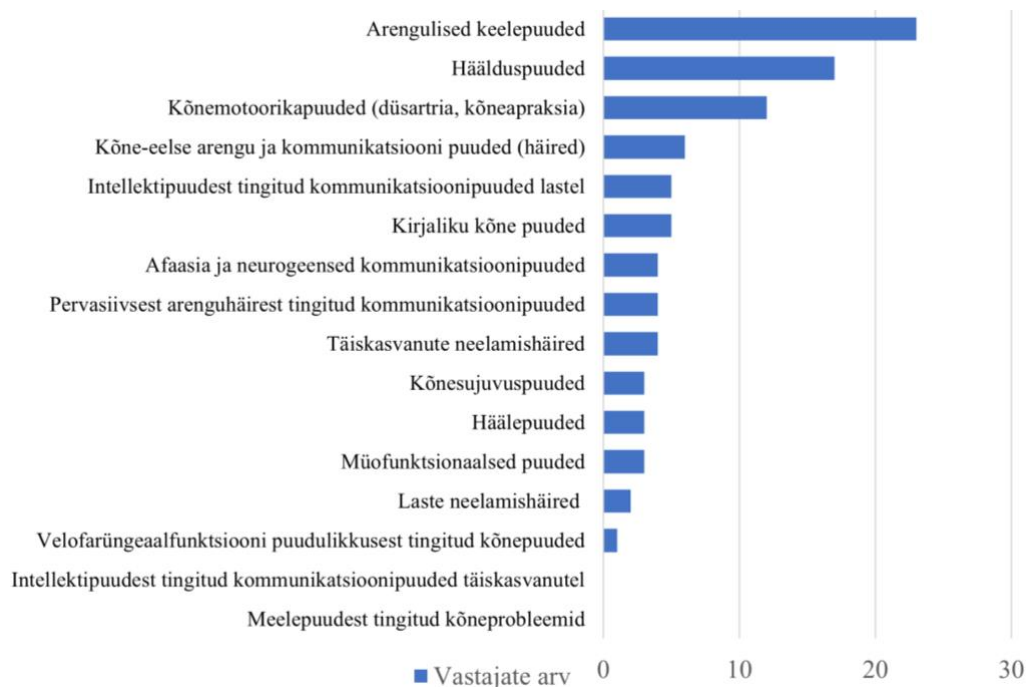
Vilistlaste kokkupuude erivajaduste liikide ja kommunikatsioonihäiretega

Eripedagoogika suuna vilistlaselt uuriti, milliste erivajaduste liikidega puutuvad nad oma töös igapäevaselt kokku. Valikuvariantide seast võisid vastajad valida mitu. Selgus, et kõige enam puutuvad eripedagoogid oma töös kokku emotsionaalsete ja käitumisraskustega, järgnesid õpiraskused ja pervasiivsed arenguhäired, kõige vähem on kokkupuudet aga andekusega (vt joonis 4).

Joonis 4. Erivajaduste liigid, millega puutuvad oma töös kokku eripedagoogika vilistlased (N=32). Märkus. SSA - segatüüpi spetsiifiline arenguhäire

Logopeedidelt uuriti, milliste kommunikatsioonipuute või neelamishäiretega puutuvad nad oma töös põhiliselt kokku. Variantide seast oli samuti võimalik valida mitu. Kõige enam puutuvad vastajad oma töös kokku arenguliste keelepuuetega, kuid mitte ükski vastaja ei tööta klientidega, kellel on meeletu puuetest või intellektipuudest tingitud kommunikatsiooniprobleemid täiskasvanutel (vt joonis 5).

Joonis 5. Kommunikatsioonipuued ja neelamishäired, millega puutuvad oma töös kokku logopeedia vilistlased (N=31).

Vilistlaste hinnangud ja seosed üldandmetega

Vilistlastel küsiti, millise aluse andsid õpingud neile erialaseks tööks. Vastajad hindasid erialaseid kompetentse 4-pallilisel skaalal (1- kesine ja 4- väga hea). Tabelis 2 on välja toodud vastajate keskmised hinnangud kahanevas järjekorras. Eripedagoogika vilistlased hindasid üksmeelselt kõige kõrgemalt ($M=3,38$; $SD=0,50$) õpetamise kompetentsi ehk erivajadusega õppijale õpieesmärkide seadmist, õppeprotsessi kavandamist, õppija erivajadusi arvestavat õpetamist ning õppetegevuse kohandamist. Kõige madalamalt hinnati aga arengu- ja õppekava ning muude dokumentide koostamise oskusi ($M=2,34$; $SD=0,75$). Logopeedia suuna vilistlased hindasid kõige kõrgemalt kommunikatsioonivõime ja neelamisfunktsiooni hindamise kompetentsi ($M=3,10$; $SD=0,6$) ja kõige madalamalt nõustamise ja juhendamise

kompetentsi ($M=2,52$; $SD=0,93$). Madalamaks hinnatud kompetentside keskmise hinnangu hajuvus oli suurem, st eriarvamusi oli vastajatel rohkem (vt tabel 2).

Tabel 2. Eripedagoogika ($N=32$) ja logopeedia ($N=31$) suuna vilistlaste hinnang oma kompetentsidele.

Eripedagoogika	SD	M
Õpetamine	0,50	3,38
Õpikeskkonna kujundamine	0,67	3,25
Õppetegevuse planeerimine	0,51	3,18
Õppija erivajaduste märkamine ja hindamine	0,59	3,17
Professionaalne enesearendamine	0,73	2,91
Eripedagoogiline nõustamine ja mentorlus	0,86	2,77
Arendus-, loome- või teadustegevus eripedagoogika valdkonnas	0,75	2,34
Logopeedia		
Kommunikatsioonivõime ja neelamisfunktsiooni hindamine	0,60	3,10
Hindamistulemuste analüüsimine ja tõlgendamine	0,60	2,71
Logopeedilise töö planeerimine, läbiviimine ja kokkuvõtte tegemine	0,74	2,63
Nõustamine ja juhendamine	0,93	2,52

Üldandmete ja kompetentsidele antud hinnangute seoste analüüsimiseks viidi läbi korrelatsioonanalüüs. Statistiliselt oluline tugev seos ($\rho=0,68$; $p<0,01$) esines eripedagoogika suunal magistriõppe lõpetamise aasta ning arendus-, loome- või teadustegevuse kompetentsile antud hinnangute vahel ehk mida hiljem lõpetas vastaja ülikooli, seda kõrgemalt hindas ta vastavat kompetentsi. Statistiliselt mõõdukad seosed ($\rho=0,55$; $p<0,01$ ja $\rho=0,46$; $p<0,05$) esinesid vanuse ning eripedagoogilise nõustamise ja mentorluse kompetentsile antud hinnangute vahel ning erialalähedasel töökohal töötamise pikkuse ning õppetegevuse planeerimise kompetentsile antud hinnangute vahel. Vanemad ja kogenumad eripedagoogid hindasid seega kõrgemalt oma oskust nõustada erivajadustega õppijat ja tema vanemaid, kolleege, juhtkonda ja teiste erialade spetsialiste ning mida kauem oli vastaja töötanud erialalähedasel töökohal, seda kõrgemalt hindas ta oma õppetegevuse planeerimise oskuseid. Esines ka nõrk, kuid statistiliselt oluline seos vanuse ja professionaalse enesearendamise pädevusele antud hinnangute vahel. Tulemused on esitatud tabelis 3. Paksus kirjas on märgitud statistiliselt olulised seosed.

Tabel 3. Eripedagoogika suuna vilistlaste poolt oma erialastele kompetentsidele antud hinnangute seosed üldandmetega.

Tunnus	Vanus	MA algus	MA lõpp	Kas töötas enne	Kaua töötas enne	Kas töötas MA ajal
1	0,26	0,01	0,03	0,06	0,33	0,03
2	0,33	-0,05	-0,03	-0,03	0,46*	0,06
3	0,16	0,14	0,05	0,17	0,26	0,11
4	0,10	0,22	0,20	0,05	0,10	-0,18
5	0,55**	0,16	0,16	-0,82	0,22	-0,02
6	0,30*	0,07	0,03	-0,07	0,13	0,04
7	-0,12	-0,03	0,68**	-0,01	0,23	-0,13

Märkus. MA - magistriõpe; * $p \leq 0,05$; ** $p \leq 0,01$; Tunnused: 1 - Õppija erivajaduste märkamine ja hindamine; 2 - Õppetegevuse planeerimine; 3 - Õpikeskkonna kujundamine; 4 - Õpetamine; 5 - Eripedagoogiline nõustamine ja mentorlus; 6 - Professionaalne enesearendamine; 7 - Arendus-, loome- või teadustegevus eripedagoogika valdkonnas

Logopeedia suuna vilistlaste poolt oma erialastele kompetentsidele antud hinnangute ning üldandmete vahel ei ilmnunud ühtegi statistiliselt olulist seost. Seoste tugevused on välja toodud lisas 4.

Üliõpilaste hinnangud oma teadmiste ja oskustele

Antud peatükis tutvustatakse tulemusi, mis vastavad uurimisküsimustele “Kuivõrd rahul on üliõpilased õpingute jooksul saadud teadmiste ja oskustega, mis on seotud erivajaduste liikidega või kommunikatsiooni- ja neelamisprobleemidega?” ning “Millise aluse on andnud senised erialased õpingud erialaseks tööks üliõpilastele nende endi hinnangul?”

Üliõpilaste töötamist kirjeldav statistika

Üliõpilastelt küsiti samuti infot töökogemuse kohta. Enne magistriõpinguid erialaga seotud ametikohal töötanud oli kolm korda rohkem kui mittetöötanud üliõpilasi. 73,9% (N=34) üliõpilastest töötas enne õpinguid erialaga seotud ametikohal. Enim vastajaid töötas õpetaja ametikohal (N=9), sellele järgnesid lasteaiaõpetaja (N=7), eripedagoog (N=5) ja eriklassi-/rühma (abi)õpetaja (N=4). Veel olid esindatud logopeedi, sotsiaaltöötaja ja muud töökohad (vähem kui 2 vastajat variandi kohta). Antud ametikohtadel olid vastajad töötanud vahemikus 0,5-27 aastat, keskmiselt 7,6 aastat.

Õpingute ajal on töötanud/töötab üliõpilastest 89,1% (N=41). Enim üliõpilastest on töötanud/töötab eripedagoogi ametikohal (N=8), sellele järgnevad lasteaiaõpetaja (N=6 vastajat) ja eriklassi-/rühma (abi)õpetaja (N=6), lapsehoidja (N=5 vastajat) ja õpetaja (N=5), tugisik (N=4) ja abiõpetaja koolis/lasteaias (N=4) ning muud ametikohad (N=<4 variandi

kohta). Õpingute ajal on töötanud/töötab 68,3% vastanutest täiskoormusega ning 31,7% osalise koormusega.

Üliõpilaste rahulolu erialaste õpingutega

Uuriti üliõpilaste rahulolu õpingute jooksul saadud teadmiste ja oskustega. Eripedagoogika üliõpilastelt küsiti, milliseks hinnatakse ettevalmistust seoses erivajaduste liikidega. Kõige paremaks hinnati oma teadmisi ja oskusi seoses kerge intellektipuudega. Kõikide erivajaduste liikide osas hinnati oma teadmisi ja oskusi 2. kursusel ootuspäraselt kõrgemaks kui 1. kursusel. Statistiliselt oluline erinevus esines nelja erivajaduste liigi (kõnepuuded, kuulmispuue, nägemispuue, mõõdukas või raske intellektipuue) puhul (vt tabel 4).

Tabel 4. 1. ja 2. kursuse eripedagoogika üliõpilaste rahulolu erivajaduste liikide kohta omandatud teadmistega seoses (gruppide võrdlus).

Tunnus	1. kursus M	2. kursus M	t	p
Kõnepuuded	1.83	3.39	-4.64	<0.001
Kuulmispuue	1.83	2.94	-3.16	0.013
Nägemispuue	1.50	2.56	-2.48	0.021
Mõõdukas või raske intellektipuue	2.33	3.11	-2.14	0.044
Kehapuuded	1.50	2.11	-1,56	0.134
Andekus	1.83	2.39	-1.18	0.263
Liitpuuded	1.67	2.11	-1.14	0.268
Kerge intellektipuue	3.17	3.50	-1.09	0.289
Pervasiivsed arenguhäired	2.83	3.22	-0.97	0.343
Emotsionaalsed ja käitumiskäitumised	2.67	3.00	-0.75	0.459
Segatüüpi spetsiifiline arenguhäire või üldised õpiraskused	2.83	3.11	-0.72	0.477
Muukeelsus	2.17	2.22	-0.10	0.920

Tabelis 5 tuuakse välja logopeedia üliõpilaste rahulolu õpingute jooksul saadud teadmiste ja oskustega, mis on seotud kommunikatsiooni- ja neelamisprobleemidega. Selgus, et 2. kursuse üliõpilased on 16st liigist üheksa puhul rahulolevamad oma teadmiste ja oskustega kui 1. kursuse üliõpilased. Statistiliselt oluline erinevus oli nelja kommunikatsiooni- või neelamisprobleemi puhul (velofarüngeaalfunktsiooni puudulikkusest tingitud kõnepuuded, afaasia ja neurogeensed kommunikatsioonipuuded, meeletuudest tingitud kõneprobleemid, täiskasvanute neelamishäired). Rahulolu oli 2. kursusel suurem seoses afaasia, täiskasvanute neelamishäiretega; väiksem aga seoses velofarüngeaalfunktsiooni puudulikkusest tingitud kõnepuude, häälepuuete, müofunktsionaalsete puuete ja kõnesujuvuspuuete ja kõnesujuvuspuuete.

Tabel 5. 1. ja 2. kursuse logopeedia üliõpilaste rahulolu kommunikatsioonipuute ja neelamishäirete liikide kohta omandatud teadmistega seoses (gruppide võrdlus)

Tunnus	1. kursus	2. kursus	t	p
	M	M		
Afaasia ja neurogeensed kommunikatsioonipuuded	1.00	3.07	-7.94	<0.00
Täiskasvanute neelamishäired	1.38	2.93	-4.07	0.001
Meelepuudest tingitud kõneprobleemid	1.38	2.29	-2.81	0.011
Velofarüngaalfunktsiooni puudulikkusest tingitud kõnepuuded	3.50	2.50	2.41	0.026
Kõnesujuvuspuuded	3.13	2.36	2.06	0.052
Pervasiivsest arenguhäirest tingitud kommunikatsioonipuuded	1.75	2.36	-2.01	0.065
Müofunktsionaalsed	3.38	2.71	1.46	0.159
Kirjaliku kõne puuded	1.63	2.29	-1.46	0.159
Häälepuude	2.88	2.14	1.34	0.197
Laste neelamishäired	1.25	1.71	-1.33	0.198
Kõnemotoorikapuuded (düsartria, kõneapraksia)	3.63	3.43	0.73	0.472
Kõne-eelse arengu ja kommunikatsioonipuuded (häired)	2.75	2.43	0.72	0.481
Intellektipuudest tingitud kommunikatsioonipuuded lastel	1.75	2.07	-0.68	0.501
Intellektipuudest tingitud kommunikatsioonipuuded täiskasvanutel	1.50	1.71	-0.56	0.581
Hääduspuuded	3.25	3.36	-0.33	0.745
Arengulised keelepuuded	3.50	3.43	0.23	0.817

Uuriti eripedagoogika ja logopeedia üliõpilaste hinnanguid erialastele kutsekompetentsidele. Tabelist 6 selgub, et nii eripedagoogika kui ka logopeedia 2. kursuse üliõpilased hindavad kõiki kompetentse kõrgemalt kui 1. kursuse üliõpilased. Statistiliselt oluline erinevus esines gruppide keskmiste hinnangute vahel eripedagoogika suuna üliõpilaste seas nelja kompetentsi puhul seitsmest ning logopeedia suuna üliõpilaste seas kahe kompetentsi puhul neljast ehk vähemalt poolte kompetentside osas.

Eripedagoogika 2. kursuse üliõpilaste keskmised hinnangud erialastele kompetentsidele on statistiliselt oluliselt erinevad võrreldes 1. kursuse üliõpilastega õppetegevuse planeerimise, erivajaduste märkamise ja hindamise, õpikeskkonna kujundamise ja valdkonna arendustegevuse osas. Logopeedia 2. kursuse üliõpilaste keskmised hinnangud kompetentsidele on statistiliselt oluliselt erinevad 1. kursuse üliõpilaste omast hindamistulemuste analüüsimise ja tõlgendamise ning logopeedilise töö planeerimise, läbi viimise ja kokkuvõtmise osas.

Tabel 6. Eripedagoogika (N=24) ja logopeedia (N=22) suuna üliõpilaste poolt omandatud kompetentsidele antud hinnangute võrdlus

	1. kursuse üliõpilane		2. kursuse üliõpilane		t	p
	SD	M	SD	M		
Eripedagoogika						
Õpetamine	0,78	3,11	0,60	3,44	-1.09	0.288
Professionaalne enesearendamine	0,98	2,83	0,69	3,33	-1.39	0.179
Õppetegevuse planeerimine	0,42	2,75	0,42	3,26	-2.62	0.016
Õppija erivajaduste märkamine ja hindamine	0,47	2,67	0,49	3,31	-2.82	0.010
Õpikeskkonna kujundamine	0,84	2,50	0,62	3,44	-2.98	0.007
Eripedagoogiline nõustamine ja mentorlus	1,17	2,33	0,58	3,25	-1.85	0.116
Arendus-, loome- või teadustegevus eripedagoogika valdkonnas	0,52	1,67	0,62	2,50	-2.96	0.007
Logopeedia						
Kommunikatsioonivõime ja neelamisfunktsiooni hindamine	1,12	2,78	0,43	3,21	-1.06	0.319
Hindamistulemuste analüüsimine ja tõlgendamine	0,69	2,11	0,40	2,90	-3.02	0.007
Logopeedilise töö planeerimine, läbiviimine ja kokkuvõtte tegemine	0,82	2,19	0,52	2,80	-2.17	0.043
Nõustamine ja juhendamine	1,06	2,38	0,75	2,64	-0.7	0.495

Vilistlaste ja üliõpilaste ettepanekud

Antud peatükis tutvustatakse tulemusi, mis vastavad uurimisküsimusele “Milliseid ettepanekuid teevad vastajad õppekava arendamiseks ja täiendkoolitusteks?”.

Vilistlaste ettepanekud täiendkoolitusteks ja magistriõppe arendamiseks

Vilistlased kirjutasid, et nad on läbinud peale magistriõppe lõpetamist mitmeid täiendkoolitusi. Vilistlaste läbitud ja soovitud täiendkoolitusi puudutavad tulemused grupeeriti kasutades induktiivset analüüsi ehk vastused grupeeriti lähtuvalt saadud vastustest.

Ettepanekud õppekava arendamiseks kategoriseeriti deduktiivsel moel.

Selgus, et **eripedagoogika vilistlased** (N=32) on läbinud kõige rohkem spetsiifiliste erivajaduste (ATH, autismispektrihäire, käitumishäire) (N=13) ja hindamisvahendite (N=11) alaseid täiendkoolitusi. Hindamisvahendite kohta oli kõige enam (N=8) läbitud Strebeleva metoodika koolitust, ülejäänud 2 vastajat ei olnud koolituse nimetust täpsustanud. Veel olid eripedagoogika vilistlased läbinud täiendkoolitusi kõne- ja üldarengu (N=7), digipädevuste (N=5), psühholoogia (N=5), nõustamise (N=4), esmaabi (N=3), spetsialisti enesearengu (N=3), oskuste õppe (N=3) ja alternatiivkommunikatsiooni (N=1) alal.

Soovitavad täiendkoolitused olid valdavalt samadel teemadel, kuid lisandusid ka kakskeelsuse, distantsõppe ja kaasava hariduse alased koolitused. Lisaks tõi välja üks vastaja, et ta sooviks täiendkoolituse asemel pigem kovisiooni võimalust. Eripedagoogika suuna vilistlased põhjendasid täiendkoolituse soovi tööpetsiifikast tuleneva vajadusega (N=22), kasinaks jäänud õppega (N=6), vähese pingutusega õpingutel (N=2) ning COVID pandeemia mõjuga (N=1).

Eripedagoogika suuna vilistlaste poolt tehtud ettepanekud õppekava arendamiseks jaotati nelja valmis kategooriasse, vt lisa 5.

Õppekorralduse kategoorias sooviti uuesti päevaõppe võimalust, nominaalaja pikendamist kolmele aastale, erialaspetsiifiliste ainetega alustamist bakalaureuse astmes, eriala jaotamist väiksemateks “suundadeks”, kitsama suunaga valikainete võimaldamist ning ülikoolipoolse mentori võimalust peale õpingute lõppu. Toodi välja, et õppes võiks olla suurem võimalus kasutada VÕTA-t (Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine).

Kõige rohkem tehti ettepanekuid õppesisu kohta. Sooviti rehabilitatsioonivaldkonna sügavamalt tutvustamist, uuemate lähenemiste tutvustamist ja kasutuselevõttu õppes, rohkem tähelepanu täiskasvanutele suunatud eripedagoogilistele teadmistele (k.a kutseõppe ja psüühiliste häiretega täiskasvanute õpetamine ja toetamine), rohkem nõustamispädevust toetavaid aineid ning hindamisvahendite koolitusi õppe käigus. Väljendati arvamust, et peale lõpetamist ei ole vilistlased valmis alustama erialasel tööl.

Õhkkonna kohta anti märku, et probleem on õppejõudude hoiakus. “(...) Lisaks pean oluliseks, et õppejõu hoiak ja suhtumine nii lastesse kui ka üliõpilastesse oleks heatahtlik, sest see liigub üliõpilastega koolidesse kaasa.”

Logopeedia vilistlased (N=31) olid kõige rohkem läbinud täiendkoolitusi spetsiifiliste kommunikatsioonipuute ja neelamishäirete alal (N= 21). Kõige enam oli läbitud täiendkoolitusi kogeluse (N=8), müofunktsionaalsete puute (N=6), neelamishäirete (N=6), mootorikapuute (N=4), hääldepuute (N=3) ja häälikuseade (N=3) alal. Lisaks olid esindatud ka arenguliste keelepüüete, kirjaliku kõne puute, neuroloogia, häälepüüete, mutismi, pragmaatikapuute ja kliinilise logopeedi rolli puudutavad täiendkoolitused. Peale logopeedia-alaste täiendkoolituste olid vastajad läbinud ka hindamisvahendite (N=9), (kõne)arengu (N=8), spetsiifiliste erivajaduste olemuse ja toimetuleku (N=7), alternatiivkommunikatsiooni (N=3), psühholoogia-alaseid (N=2), nõustamise (N=1) ja rehabilitatsiooni (N=1) koolitusi.

Täiendkoolitusi soovisid logopeedia eriala lõpetanud kõige rohkem kommunikatsioonipuuete ja neelamishäirete alal (N=23). Täpsemalt - kõige enam sooviti täiendkoolitust kõnemotoorikapuuete (N=12), neelamishäirete (N=5), häälepuuete (N=4), müofunktsionaalsete puuete (N=4) ja kogeluse (N=4) kohta. Lisaks nendele sooviti ka täiendkoolitusi arenguliste keelepuuete, häälehäirete, häälikuseade, afaasia, kõnehingamise ja trahheostomeeritud patsientide alal. Läbivalt rõhutati vastustes, et soovitakse teadmisi eelkõige teraapiast. Lisaks eeltoodule sooviti täiendkoolitusi nõustamise (N=5), kõne-eelse ja väikelaste kõne arengu (N=4), kaugteraapia võimaluste (N=4), alternatiivkommunikatsiooni (N=3), hindamisvahendite (MBS ja FEES) (N=3), eripedagoogika (N=1) ja kakskeelsete erivajadustega laste (N=1) teemadel. Üks vastaja tõi välja, et sooviks kuulda kogemusi ja nõu tegevlogopeedilt:

“Sooviks reaalselt töötavatelt logopeedidelt kuulda nippe, mida nemad oma töös lastega kasutavad (nt ka näha nende töövahendeid, kuulda, kuidas nemad oma teraapiatunnid ette valmistavad, ehk on nad leidnud mõned hästi töötavad nipid, mida teistelegi spetsialistidele soovitaksid, kuidas ennast tagasisidestavad, kust vajadusel abi otsivad jne). “

Logopeedia vilistlased (N=31) põhjendasid täiendkoolituse vajadust tööspetsiifikast tuleneva vajadusega (N=18), kasina õppega ülikoolis (N= 9), professionaalse arengu (N=6) ning töökoha vahetuse sooviga (N=2).

Sarnaselt eripedagoogidega, jagati ka logopeedia suuna vilistlaste ettepanekud õppekava arendamiseks nelja kategooriasse. Tulemused koos näidetega on esitatud lisan 9.

Õppekorralduse osas sooviti, et oleks võimalik õppida päevaõppes ning erialaaineid võiks hakata läbima juba bakalaureuse astmes, samuti rõhutati seda, et 2 aastat on logopeedia õppimiseks liiga lühike aeg. Toodi välja ka soov, et õppesse võiks kaasata rohkem töötavaid logopeede, kelle kogemusi kuulata.

Õppesisu arendamiseks tehti kõige enam ettepanekuid süvendada õpet kliinilise logopeedia alal. Toodi välja ka seda, et õppes keskendutakse häirete olemusele, kuid mitte piisavalt teraapiale ning rehabilitatsioonivaldkonna vähest tutvustamist.

Praktikate osas sooviti, et õppes oleks rohkem praktilisust ja kogunud spetsialistide nõu. Õhkkonna kategoorias leiti, et ülikoolis muutuvad üliõpilased väga enesekriitiliseks ja seetõttu antakse ka enda kompetentsidele halvemaid hindeid.

Üliõpilaste ootused ja ettepanekud

Eripedagoogika ja logopeedia 1. ja 2. kursuse magistriõppe üliõpilased andsid tagasisidet senini läbitud õppekavale, tegid ettepanekuid magistriõppe arendamiseks ning tõi välja oma

ootused, mis neil erialast tööd alustades on. Üliõpilastelt saadi eelneva kohta infot avatud küsimuse “Millist tuge ootaksite erialast tööd alustades ja kellelt?” kaudu, tulemused grupeeriti kasutades induktiivset analüüsi (Kalmus, Masso & Linno, 2015). Vastati ka küsimusele “Siin saate teha oma ettepanekud eripedagoogika ja logopeedia magistriõppekava arendamiseks”, mille vastused grupeeriti deduktiivse analüüsiga kategooriatesse: õppekorraldus, praktikad, õppesisu ja õhkkond.

Nii eripedagoogika kui ka logopeedia suuna üliõpilased ootaksid erialast tööd alustades tuge õppejõududelt, praktikajuhendajatelt, töötavalt spetsialistilt (eripedagoog, logopeed), töökohas teistelt spetsialistidelt/juhtkonnalt, kursusekaaslastelt, mentorilt. Üliõpilased sooviksid neilt nõuküsimise võimalust; kogemuse, teadmiste, materjalide jagamist ning üksteise toetamist. Mitmel juhul sooviti võimalust kutse-aastaks. Lisaks peavad üliõpilased oluliseks, et töökoht aitaks materiaalselt kabineti sisseseadmisel ning täiendkoolituste võimaldamisega. Üliõpilased ootaksid ka seda, et ülikoolis õpetataks neile õpingute käigus kasutama erinevaid hindamisteste ja -juhendeid.

Eripedagoogika üliõpilaste tehtud ettepanekud õppekava arendamiseks olid järgmised (vt lisa 7). Õppesisu kohta oli tehtud kõige rohkem ettepanekuid. Leiti, et rohkem võiks olla õpet nõustamise, kaasava hariduse rakendamise võtete/meetodite, erinevate teraapiate sisude ja rakendamise võimaluse kohta. Samuti pakuti, et enne igat praktikat võiks olla ettevalmistav aine, mis puudutab erinevaid vajalikke materjale. Sooviti rohkem teadmisi mõõduka/raske intellektipuudega ja andekate laste kohta.

Õppekorralduse osas arvasid üliõpilased, et magistriõppe teisel aastal võiks olla rohkem aega magistritööga tegelemiseks ning magistriõppe jooksul võiksid ained olla paremini jaotunud. Leiti ka seda, et rohkem võiks mõelda õppenädala efektiivsemale korraldamisele.

Praktika osas leiti, et selle üleüldine koormus on väga intensiivne ning see pole õppimist toetav. Samuti leiti, et üliõpilastel võiks olla suurem võimalus valida erinevatel praktilal viibimise pikkuseid. Üliõpilased tõid kategooria “Õhkkond” all välja, et ootaksid õpingute ajal õppejõudude, mõistvat, toetavat ja kollegiaalsemat suhtlust.

Sarnaselt eripedagoogidega, jagati ka **logopeedia üliõpilaste** ettepanekud õppekavale nelja kategooriasse (vt lisa 8). Kõige rohkem tehti ettepanekuid õppesisu osas. Sooviti rohkem teadmisi nii täiskasvanute kui imikute neelamishäirete- ja teraapia, düsleksia ja düsgraafia ning kooliminevate ja kooliealiste laste kohta. Samuti leiti, et vajalik oleks kommunikatsiooni- ja neelamishäirete teraapiate sisukam õpetamine. Ettepanek tehti üleüldiselt vaadata üle bakalaureuse ja magistriõppes õpetavate ainete vajalikkus.

Õppekorralduse osas tegid üliõpilased ettepaneku päevase õppevormi taastamiseks ning leiti, et rohkem võiks olla kontaktunde. Praktika osas arvasid üliõpilased, et õppe käigus võiksid olla lisaks pikkadele praktikatele ka väikesed praktikumid. Praktikast tundsid puudust 1. kursuse üliõpilased. Leiti ka seda, et asutuste praktikate ajaline koormus on liiga suur, kohati isegi 80 tundi nädalas. Üliõpilased tõid kategooria "Õhkkond" all välja, et sooviksid õppejõudude toetavamast ja empaatilisemast suhtumisest.

Arutelu

Kaasava haridusega seoses kostub meedias esmajoones kurtmist selle üle, et eripedagooge ja logopeede ei jätku. Eriala(de) väljaõppe ning töötavate tugispetsialistide pädevuse ja toetuse vajaduse kohta on uuringuid tehtud vähe. 2019. aastal muutus magistriõppekava õppevorm (nädalased õppesessioonid kord kuus) ja pole andmeid, kuidas see üliõpilaste jaoks tundub.

Käesoleva magistr töö eesmärgiks oli selgitada välja Tartu Ülikooli alates 2013/2014. õa eripedagoogika ja logopeedia magistriõppekavale sisse astunud vilistlaste hinnangud omandatud kutsekompetentsidele ja 2020/2021. õa magistriõppe 1. ja 2. aasta üliõpilaste rahulolu omandatud teadmiste ja oskustega. Valim koosnes 63 vilistlasest ja 46 üliõpilasest. Vilistlastest 92,1% ja üliõpilastest 78,3% olid lõpetanud eelnevalt eripedagoogika bakalaureuseõppe; vilistlased oli uuringu hetkeks teinud erialast tööd keskmiselt 2,5 aastat ja 89,1% vastanud üliõpilastest töötasid õpingutega samaaegselt.

Esimeseks uurimisküsimuseks oli “Millistele kutsekompetentsidele annavad madalamaid ja kõrgemaid hinnanguid eripedagoogika ja logopeedia suuna vilistlased?” Tulemusena selgus, et eripedagoogika vilistlased (N=32) hindasid kõige kõrgemalt B.2.4 ehk õpetamise kompetentsi (M= 3,38, skaalal 1- kesine ja 4- väga hea). Kõige madalamalt (M=2,32) hinnati kompetentsi B.2.7 Arendus-, loome- või teadustegevus eripedagoogika valdkonnas. Tulemus on ootuspärane, kuna arendus-, loome- või teadustegevusega ei tegeleta igapäevaselt. Dall’Alba ja Sandbergi (2006) järgi saabki professionaalne areng alguse kõrgharidusest ning hakkab täienema töökogemuse käigus. Logopeedia suuna vilistlased (N=31) hindasid kõige kõrgemalt B.2.1 kommunikatsioonivõime ja neelamisfunktsiooni hindamise kompetentsi (M=3,10), kuhu alla kuuluvad pöördumise põhjuse ja vajaduse väljaselgitamine, andmete kogumine haigusloo täpsustamiseks, uuringuks vajaminevate hindamise meetodite ja -vahendite koostamine ja kohandamine, kommunikatsioonivõime ja neelamisfunktsiooni uurimine ja kogutud teabe hindamine diagnoosi püstitamiseks ja logopeedilise töö eesmärkide seadmiseks. Kõige madalamalt hinnati nõustamise ja juhendamise pädevust (M=2,52). Tulemused on sarnased eripedagoogika vilistlastega ehk kõrgemalt hinnati oskuseid, millega igapäevaselt tõenäoliselt kõige rohkem tegeletakse. Vastanud eripedagoogid töötasid valdavalt koolis ja lasteaias, logopeedid aga lasteaias ja kliinikus. Hindamise ja õpetamise kompetentse rakendavad nad tõenäoliselt igapäevaselt natuke erineval määral, mis võis ka vastajate hinnanguid mõjutada. Võib oletada, et see mida rohkem kasutad, ongi paremini selge.

Teise uurimisküsimusega uuriti, kuidas seostuvad vilistlaste hinnangud erialastele pädevustele vastajate erialase töökogemuse pikkusega. Tulemustest selgus, et erialalähedasel töökohal töötamise pikkus seostus eripedagoogidel statistiliselt oluliselt hinnanguga oma õppetegevuse planeerimise oskustele (B.2.2) ($p=0,46$; $p<0,05$) ehk mida kauem on töötanud vilistlane erialale lähedasel tööl, seda kõrgemalt hindas ta enda õppetegevuse planeerimise oskust. Rohkem statistiliselt olulisi seoseid töökogemuse pikkusega ei leitud, mis on üllatav, kuna pikema erialase töökogemusega vilistlastel on olnud rohkem kogemusi ning praktikat, et ennast enesekindlamalt tunda. Võimalik ka, et lühikese aja jooksul on kokku puutunud juhtumitega, mis on väga keerulised ja seepärast kaheldakse enda kompetentsuses. Peamised erivajaduste liigid, millega eripedagoogid oma töös kokku puutuvad, olid emotsionaalsed ja käitumis- ning õpiraskused; logopeedid tõid sagedamini välja kokkupuute arenguliste keelepüüetega lastega. Töökogemus oli vahemikus 0-6 aastat, see võib olla ka liialt lühike selleks, et töökogemuse kestus hinnanguid mõjutaks.

Kolmandaks uurimisküsimuseks oli “Kuivõrd rahul on üliõpilased õpingute jooksul saanud teadmiste ja oskustega, mis on seotud erivajaduste liikidega või kommunikatsiooni- ja neelamisprobleemidega?” Tulemusena selgus ootuspäraselt, et eripedagoogika suuna 2. kursuse üliõpilased on rahulolevamad oma teadmiste ja oskustega kui 1. kursuse üliõpilased. 1. kursuse üliõpilastel on vähem aineid ja praktikaid läbitud kui 2. kursuse üliõpilastel. Kui eripedagoogika üliõpilaste puhul rahulolu oma teadmiste ja oskustega oli 2. kursusel kõrgem, siis logopeedia suuna 2. kursuse üliõpilaste rahulolu oli seitsme kommunikatsiooni- ja neelamisprobleemiga seoses madalam kui 1. kursuse üliõpilastel. 2. kursuse logopeedia üliõpilased alustasid esimest korda uue õppevormi järgi (alates 2019/2020. a sessioonõpe) õppimist ning kontaktõppe maht varasemaga võrreldes vähenes. On võimalik, et järgmisel aastal tehti õppes korrekture, õpetamist mõeldi paremini läbi ning seetõttu on 1. kursuse üliõpilased läbitud ainetest saanud teadmistega rohkem rahul. Lisaks on alatest märtsist 2020. a alanud COVID-19 pandeemia toonud kaasa distantsõppe, mida 2. kursuse tudengid on pikemat aega kogunud. Põhjuseks võib olla ka 2. kursuse logopeedia praktikatel saanud tagasiside, võimalik, et juhendajad olid kriitilised/nõudlikud (ootused samad, nagu need olid päevaõppe vormil), mistõttu üliõpilased tundsid, et teadmistest/oskustest jääb puudu.

Neljandaks uurimisküsimuseks oli “Millise aluse on andnud senised erialased õpingud erialaseks tööks üliõpilastele nende endi hinnangul?”. Tulemustes selgus, et nii eripedagoogika kui ka logopeedia suuna 2. kursuse üliõpilased hindavad oma erialaseid kompetentse kõrgemalt kui 1. kursuse üliõpilased. Antud tulemus on ootuspärane, sest mõlema suuna 2. kursuse üliõpilased on läbinud antud küsimustikule vastamise hetkeks

peaaegu kõik ained ning praktikad. Eripedagoogika suuna 2. kursuse üliõpilased hindasid valdavalt oma pädevusi “hea” ja “väga hea” hinnangutega, logopeedia suuna 2. kursuse üliõpilased on andnud oma pädevustele valdavalt “rahuldava” ja “hea” hinnangud. Mõlema õppesuuna praktikad toimuvad õppekava lõpupoole ja puudutavad just neid kompetentse, mida tööelus rakendada tuleb. Kui eripedagoogid teevad praktikat esmajoonel haridussüsteemis, siis logopeedia üliõpilased peavad toime tulema nii haridus- kui ka meditsiinisüsteemi ootustega, mis on vastavuses vilistlastelt kogutud andmetega ehk eripedagoogid töötavad valdavalt koolides ja lasteaedades, logopeedid aga lisaks meditsiiniastutustes. Samuti tuleb silmas pidada seda, et 89,1% üliõpilastest töötab õpingute ajal (68,3 % täiskoormusega), mis mõjutab paratamatult üliõpilaste suutikkust õppimisele keskenduda.

Viieandaks uurimisküsimuseks oli “Milliseid ettepanekuid teevad vilistlased ja üliõpilased magistriõppekava arendamiseks ja täiendkoolitusteks?” Kõige enam soovisid eripedagoogika vilistlased täiendkoolitusi järgneva aasta jooksul spetsiifiliste erivajadustega toimetuleku kohta, logopeedia vilistlased kommunikatsioonipuuete ja neelamishäirete teraapia osas. Seda aitaks lahendada täiendkoolituste süsteemi arendamine või võimalusel õppe muutmise veel efektiivsemaks - nt laiendada valikainete osakaalu, millega üliõpilased saaksid rohkem valikuvabadust enda hariduse suunamise osas.

Õppekava arendamiseks tegid nii vilistlased kui ka üliõpilased kõige enam ettepanekuid õppekorralduse ja -sisu kohta. Näiteks soovisid mitmed vastajad, et rohkem erialaained võiks olla juba bakalaureuse astmes. Küll aga on võimalik eripedagoogika ja logopeedia erialale sisse astuda ka muudelt erialadelt, mis seaks aga muudelt erialadelt sisseastunud tudengid ebavõrdsesse seisusse (Tartu Ülikool, *s.a.-a*). Eripedagoogika ja logopeedia suuna üliõpilased ootaksid erialast tööd alustades võimalust kutseaastaks ja/või mentori tuge. Kutseaasta võimalus on olemas nii õpetajatel kui ka psühholoogidel ning seda võiks kaaluda ka tööd alustavate eripedagoogide ja logopeedide puhul (Poom-Valickis & Eisenschmidt, 2004; Tartu Ülikool, *s.a.-b*). Eripedagoogika suuna üliõpilaste arvates tuleks läbi mõelda ka tunniplaan, et aega efektiivsemalt ära kasutada. Leiti, et mahukam võiks olla väljaõpe nõustamise, kaasava hariduse rakendamise võtete/meetodite, erinevate teraapiate kohta. Logopeedia suuna üliõpilaste jaoks oli samuti probleem õppe ajakava. Üliõpilased leidsid, et kasulikud oleksid väikesed praktikumid ning pikkade praktikate maht ei vasta määratud ainepunktidele. Leiti, et läbi võiks mõelda õpetavate ainete olulisuse. Lisaks sooviti rohkem neelamishäireid puudutavaid kui ka kooliminevate ja kooliealiste laste kohta teadmisi. Vastanud logopeedia vilistlastest üksnes neli inimest märkis, et puutuvad igapäevatoos kokku

neelamishäiretega patsientidega. Seega oleks vajalik läbi mõelda, kuidas spetsiifilisemate vajadustega logopeedide väljaõpet edaspidi korraldada (kutseaasta töökohas, mentorlus). Mõlema suuna üliõpilased soovivad ülikoolipoolsetelt õppejõududelt toetavat ja mõistvat suhtumist.

Antud uuringu piiranguteks on see, et enamike vastanud üliõpilaste sisseastumise aastad oli 2019 ja 2020, kui COVID-19 viiruse levik muutis õppe korraldust - kontaktõpe asendus distantõppega, suurenes iseseisvate tööde maht. Just üliõpilaste puhul on keeruline eristada, kas hinnangud anti õppekavale või eelkõige kogunes tagasiside erandlikule õppekorraldusele. Töö autorid leiavad, et nende kuulumine valimisse ei ole uuringule mõjunud piiravalt, vaid on olnud plussiks saadud tulemuste mõistmisel.

Uuringu suurimaks väärtuseks on tagasiside praegu kehtivate erialaste kompetentside omandatuse kohta ning kogutud ettepanekud õppekava arendamiseks ja täiendkoolitusteks. Tulevikus võiks uurida, milliseid õppekorralduslikke muutuseid, mis tulenesid COVID-19 viirusest, võiks ka edaspidi kasutada. Samuti on vajalik sessioonõppe jätkudes uurida, millised õppekorralduslikud lahendused aitavad tagada heal tasemel erialaseid teadmisi, oskusi ja kutsekompetentse.

Kogutud tulemuste abil võiks planeerida täiendkoolitusi eripedagoogidele ja logopeedidele eraldi kui ka ühiselt ning õppekava arendamisel mh uuringu käigus üliõpilastelt saadud arvamusi kaaluda.

Kuigi magistriõppe lõpus saab kõrgkooli lõpetaja eripedagoogi või logopeedi 7. taseme kutse, ei tähenda see, et töömaailma sisenedes ning professionaalses arengus hiljem toetust vaja ei oleks. Et ülikoolil on hea ja pikaajaline koostöö erialaliitudega, võiks koostöös arendada välja magistriõppele järgnevad tegevused, mis erialaseid kompetentse süvendavad. Magistritöö tulemustest lähtuvalt tundub see vajalikum logopeedia suunal.

Tänuõnad

Täname juhendajat Pille Häidkindi asjalike soovitude ja kommentaaride eest. Täname ka kõiki küsitlusele vastanud ning Mari Pärna abi eest. Täname Sille Varulit abistava nõu eest. Aitäh, lähedased ning Bipa ja Pätu, et olite meie kõrval lõputöö kirjutamise ajal! Suur tänu Tõrvandi lasteaed Rüblik juhtkonnale ja perekond Vabarnale paindliku tööaja võimaldamise eest.

Autorsuse kinnitus

Magistritöö teooriaosa jaoks otsisid autorid kirjandusallikaid võrdselt. Uurimistöö kirjutamine toimus algusest peale *Google Drive* keskkonnas, faili jagati omavahel. Juhendaja andis tagasisidet alati mõlemale autorile ühekorraga.

Kerli Heilu panus teoreetilises osas keskendus eripedagoogika suuna spetsiifikale ning tervik loodi koostöös teise autoriga. Lisaks viis läbi vilistlastelt kogutud andmete analüüsi ning tulemuste tõlgendamist.

Hanna-Liis Hendrikson keskendus tööd koostades logopeedia spetsiifikale ning viis läbi üliõpilastelt kogutud andmete analüüsi ning tulemuste tõlgendamise. Arutelu peatükk kirjutati ühiselt.

Autorid on panustanud töösse võrdselt.

Kinnitame, et oleme koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrekselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Kerli Heilu /allkirjastatud digitaalselt/ 19.05.2021

Hanna-Liis Hendrikson /allkirjastatud digitaalselt/ 19.05.2021

Kasutatud kirjandus

- Allik, J. (2009, 25. august). Kas ülikoolireform on ennast õigustanud? *Eesti Päevaleht*.
Külalastatud aadressil: <https://epl.delfi.ee/artikkel/51176213/juri-allik-kas-ulikoolireform-on-ennast-oigustanud?>
- American Speech-Language-Hearing Association. (s.a.). ASHA's Mentoring Programs.
Külalastatud aadressil <https://www.asha.org/students/mentoring/>
- Bologna Working Group on Qualifications Frameworks. (2005a). A Framework for Qualifications of the European Higher Education Area. *Appendix 8: The framework for qualifications of the European Higher Education Area*. Copenhagen: Ministry of Science, Technology and Innovation. 193-197. Külalastatud aadressil http://ecahe.eu/w/images/7/76/A_Framework_for_Qualifications_for_the_European_Higher_Education_Area.pdf
- Bologna Working Group on Qualifications Frameworks. (2005b). A Framework for Qualifications of the European Higher Education Area. *National frameworks of qualifications in higher education: The purposes of national higher education frameworks of qualifications*. Copenhagen: Ministry of Science, Technology and Innovation. 32-36. Külalastatud aadressil http://ecahe.eu/w/images/7/76/A_Framework_for_Qualifications_for_the_European_Higher_Education_Area.pdf
- Chin Pei, T. (2014). *Educating for Professional Identity Development*. Netherlands: Erasmus University Rotterdam.
- Complutense University of Madrid. (2020a). *Educación Especial*. Külalastatud aadressil <https://www.ucm.es/estudios/master-educacionespecial-estudios-estructura>
- Complutense University of Madrid. (2020b). *Speech therapy intervention*. Külalastatud aadressil <https://www.ucm.es/estudios/master-logopedia>
- Cornelius, K. E., Rosenberg, M. S., & Sandmel, K. N. (2019). Examining the Impact of Professional Development and Coaching on Mentoring of Novice Special Educators. *Action in Teacher Education*, 42(3), 253-270.
- Dall'Alba, G., & Sandberg, J. (2006). Unveiling professional development: a critical review of stage models. *Review of Educational Research*, 76(3), 383-412.
- Direktori, õppealajuhataja, õpetajate ja tugispetsialistide kvalifikatsiooninõuded (2019). *Riigi Teataja I*, 22.01.2019, 8. Külalastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/130082013005?leiaKehtiv>

- Eesti Eripedagoogide Liit. (s.a.). Külastatud aadressil <https://www.eripedaliit.ee/>
- Eesti Eripedagoogide Liit. (2017). Mittetulundusühingu Eesti Eripedagoogide Liit Põhikiri. Külastatud aadressil https://www.eripedaliit.ee/?page_id=9
- Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur. (2017). *Õpetajakoolituse ja kasvatusteaduse õppekavagrupi hindamisotsus*. Tartu Ülikool. Külastatud aadressil https://ekka.edu.ee/wp-content/uploads/Assessment_Report_Teacher_training_final.pdf
- Eesti Logopeedide Ühing. (s.a.). Külastatud aadressil <https://www.elu.ee/>
- Eesti Kliiniliste Logopeedide Ühing. (s.a.). Külastatud aadressil <https://ekls.ee/>
- European Commission Directorate-General for Education and Culture. (2018). *The European Qualifications Framework: supporting learning, work and cross-border mobility*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities
- Ginter, J. (2009, 23. juuli). Bologna deklaratsioonist kümme aastat hiljem. *Eesti Päevaleht*. Külastatud aadressil: <https://epl.delfi.ee/artikkel/51173978/juri-ginter-bologna-deklaratsioonist-kumme-aastat-hiljem?>
- Haridus- ja Teadusministeerium. (2014). *Eesti elukestva õppe strateegia 2020*. Külastatud aadressil <https://www.hm.ee/sites/default/files/strateegia2020.pdf>
- Häidkind, P. (2018). Tartu Ülikooli eripedagoogika osakonna viieaastase tasemeõppe vilistlaste uuring. *Eripedagoogika*, 56, 79-83.
- Häidkind, P. (2020). Tartu ülikooli eripedagoogika osakonna ja EELi koostööst aastatel 2014-2019. *Eripedagoogika*, 62, 22-28.
- Kagan, D. M. (1992). Professional growth among preservice and beginning teachers. *Review of Educational Research*, 62(2), (lk 129–169).
- Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs*. Külastatud aadressil: <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>
- Karindi, M. (1998). *Eripedagoogide ettevalmistus Tartu Ülikooli vilistlaste hinnanguis*. Magistritöö. Tartu Ülikool.
- Krull, E., Leijen, Ä., Lepik, M., Mikk, J., Talts, L., & Õun, T. (Toim) (2013). *Projekti 'Õpetajate professionaalne areng ja selle toetamine' tulemused õpetajakoolituse teenistuses*. Artiklite Kogumik. Eesti Ülikoolide Kirjastus.
- Kutseseadus. (2008). *Riigi Teataja I 2008*, 24, 156. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/102072013010?leiaKehtiv>
- Kõrgharidusseadus (2019). *Riigi Teataja I*, 19.03.2019, 12. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/119032019012>

- Kõrgharidusstandard (2019). *Riigi Teataja I*, 12.07.2019, 17. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/112072019017>
- Leijen, Ä., & Kullasepp, K. (2013). Õpetaja professionaalse identiteedi kujunemine õpetajakoolituse esmaõppes. *Õpetajate professionaalne areng ja selle toetamine*, 19-41. Tartu: Eesti Ülikoolide Kirjastus.
- Mets, U., & Viia, A. (2018). *Tulevikuvaade tööjõu- ja oskuste vajadusele: haridus ja teadus. Uuringu lühiaruanne*. Tallinn: SA Kutsekoda.
- Padrik, M. (1998). Logopeedia areng Eestis: minevik, olevik, tulevik. K.Karlep, J. Kõrgsaar (toim). *Hariduslikud erivajadused 1998*, (lk 285-293). Tartu: TÜ Kirjastus. (TÜR saal, 376 H19)
- Padrik, M. (2013). Juubeliaasta 2013: 90 aastat logopeediat ja 45 aastat logopeedide ettevalmistust Eestis. *Eripedagoogika*, 42, 21-26. (TÜR saal 2, 376 H19)
- Poom-Valickis, K., & Eisenschmidt, E. (2004). Kutseaasta - mis ja milleks? Inglismaa kogemus. *Haridus*, 6-7, (lk 29-31). Külastatud aadressil <https://haridus.opleht.ee/Arhiiv/062004/lugu9.pdf>
- Reinmaa, A. (1998). Fakte ja kommentaare eripedagoogika osakonna 30-aastaselt arenguteelt. *Hariduslikud erivajadused 1998*, (lk 24-31) Tartu: TÜ Kirjastus. (TÜR saal, 376 H19)
- Riisalu, H. (2017). *Tartu Ülikool 2015. aasta vilistlaste uuring*. Külastatud aadressil https://www.ut.ee/sites/default/files/www_ut/vilistlaselu/tartu_ulikooli_2015._aasta_vilistlaste_uuring.pdf
- Rutiku, S., Valk, A., Pilli, E., & Vanari, K. (2009). *Õppekava arendamise juhendmaterjal*. Sihtasutus Archimedes
- Rämmer, A. (2014). *Valimi moodustamine*. Külastatud aadressil <http://samm.ut.ee/valimid>
- Saarna, K. (2015). *Eripedagoogika magistriõppe üliõpilaste ja töötavate eripedagoogide professionaalne enesemääratlus ja töömotivatsioon*. Tartu: Tartu Ülikool.
- Sihtasutus Kutsekoda. (s.a.-a). *Kutsesüsteemi tutvustus*. Külastatud aadressil <https://www.kutsekoda.ee/tutvustus-alam/>
- Sihtasutus Kutsekoda. (s.a.-b). *Kutsestandardid*. Külastatud aadressil <https://www.kutsekoda.ee/kutsestandardid/>
- Sihtasutus Kutsekoda. (s.a.-c). *Tasemekirjeldused*. Külastatud aadressil <https://www.kutsekoda.ee/tasemekirjeldused/>
- Sihtasutus Kutsekoda. (s.a.-d). *Kutse andjad: Tartu Ülikool*. Külastatud aadressil <https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/KAO/vaata/10581823>

- Sihtasutus Kutsekoda. (2013). *Kutsestandardid: Eripedagoog, tase 7*. Külastatud aadressil <https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10481855>
- Sihtasutus Kutsekoda. (2018). *Kutsestandardid: Eripedagoog, tase 7*. Külastatud aadressil <https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10683307>
- Sihtasutus Kutsekoda. (2019). *Kutsestandardid: Logopeed, tase 7*. Külastatud aadressil <https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10750199>
- Speech Pathology Australia. (s.a.). *Early Career Support*. Külastatud aadressil https://www.speechpathologyaustralia.org.au/imis0/SPAweb/Members/Early_Career_Support/spaweb/Members/Early_Career_Support/Early_Career_Support.aspx?hkey=30b8eac4-feac-4d78-a7b6-a51255eb23ef
- Standing Liaison Committee of E.U. Speech and Language Therapists and Logopedist. (2019). *Professional Profile, 1-6*. Külastatud aadressil <http://www.elu.ee/wp-content/uploads/2014/10/Professional-Profile-document-CPLOL-2019.pdf>
- Tartu Ülikool. (s.a.-a.). *Eripedagoogika ja logopeedia*. Haridusteaduste instituut. Külastatud aadressil <https://www.ht.ut.ee/et/sisseastumine/logopeedia>
- Tartu Ülikool. (s.a.-b.). *Täiendusõpe*. Psühholoogia instituut. Külastatud aadressil <https://www.psychology.ut.ee/et/koolitused>
- Tartu Ülikool. (s.a.-c.). *Õppekava tagasiside küsitlus* (s.a.). Külastatud aadressil <https://www.ut.ee/et/oppimine/uliopilasele/lisaoigused/oppekavatagasiside>
- Tartu Ülikool. (2021). *Eripedagoogika osakonna vilistlased*. Haridusteaduste instituut. Külastatud aadressil <https://www.ht.ut.ee/et/oppimine/eripedagoogika-uliopilastele>
- Tartu Ülikooli õppeinfosüsteem. (2012). *Õppekavad: Eripedagoogika ja logopeedia õppekava (2012/2013)*. Külastatud aadressil <https://ois2.ut.ee/#/curricula/2533/version/2012/details>
- Tartu Ülikooli õppeinfosüsteem. (2013). *Õppekavad: Eripedagoogika ja logopeedia õppekava (2013/2014)*. Külastatud aadressil <https://ois2.ut.ee/#/curricula/2533/version/2013/details>
- Tartu Ülikooli õppeinfosüsteem. (2021). *Õppekavad: Eripedagoogika ja logopeedia õppekava (2020/2021)*. Külastatud aadressil <https://ois2.ut.ee/#/curricula/2533/version/2020/details>
- Themas, A., & Kaunismaa, I. (2016). *Tartu Ülikooli sotsiaalteaduste valdkonna vilistlasuuring 2016*. Tartu: Tartu Ülikool. Külastatud aadressil https://skytte.ut.ee/sites/default/files/skytte/sotsiaalteaduste_valdkonna_vilistlasuuring_2016.pdf.

Tina, A. (2008). *Bologna protsess Eestis 2004-2008. Kahetsükliline kõrgharidus ehk 3+2 süsteem*. SA Archimedes

University College London. (s.a.). *Speech and Language Sciences MSc*. Külastatud aadressil <https://www.ucl.ac.uk/prospective-students/graduate/taught-degrees/speech-language-sciences-msc>

University of Helsinki. (s.a.). *Department of psychology and logopedics*. Külastatud aadressil <https://www2.helsinki.fi/en/faculty-of-medicine/department-of-psychology-and-logopedics>

University of Jyväskylä. (s.a.). Master's Degree Programme in Special Education. *Study guide 2020-23*. Külastatud aadressil <https://studyguide.jyu.fi/2020/en/degreeprogram/erima2020/>

University of Oslo. (2020). *Special Needs Education*. Külastatud aadressil <https://www.uio.no/english/studies/programmes/spneed-master/index.html>

Õpetajate koolituse raamnõuded (2019). *Riigi teataja I, 22.08.2019, 10*. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/122082019010>

Õppekava statuut (2020). Külastatud aadressil <https://www.ut.ee/et/ülesehitus>

Lisad

Lisa 1. Küsimustik vilistlastele

Lp eripedagoog, logopeed!

Oleme Tartu Ülikooli üliõpilased Kerli Heilu ja Hanna-Liis Hendrikson ning palume Teie abi eripedagoogika ja logopeedia eriala magistritöö valmimisel. Magistritöö pealkiri on “Tartu Ülikooli eripedagoogika ja logopeedia magistriõppekava üliõpilaste ning vilistlaste hinnangud oma erialastele kompetentsidele.” Soovime välja selgitada alates 2013/2014. õa eripedagoogika ja logopeedia magistriõppesse sisse astunud vilistlaste hinnangud omandatud kutsekompetentsidele ja 2020/2021. õa magistriõppe 1. ja 2. aasta üliõpilaste rahulolu omandatud teadmiste ja oskustega, et sellest lähtuvalt teha ettepanekuid õppekava arendamiseks ja/või täiendkoolituste väljatöötamiseks. Magistritöö juhendaja on eripedagoogika lektor Pille Häidkind.

Palume Teil vastata küsimustele seoses õpingute ja töökogemusega. Saadud vastuseid kasutame ainult oma magistritöös ja üldistatud kujul, vastajad jäävad anonüümseteks. Küsimustiku täitmine võtab aega umbes 15 min. Palun täitke küsimustik hiljemalt 21.03.2021. Uurimuses osalemine on vabatahtlik. Vastame hea meelega küsimustele, mis Teil seoses uurimusega tekivad.

Kontaktid: kerli.heilu@gmail.com või hannaliishendrikson@gmail.com

Magistritöö juhendaja on eripedagoogika lektor Pille Häidkind pille.haidkind@ut.ee.

ÜLDANDMED

1. Teie vanus on

kuni 24 aastat

25–29 aastat

30–39 aastat

40–49 aastat

50 aastat või üle selle

2. Mis eriala bakalaureuseõpingud olete lõpetanud?

Eripedagoogika

Muu (palun lisage eriala nimetus) _____

3. Mis aastal alustasite Tartu Ülikoolis eripedagoogika ja logopeedia magistriõpinguid?

_____ aastal

4. Mis aastal lõpetasite eripedagoogika ja logopeedia magistriõppe?

_____ aastal

5. Millise suuna magistriõpingute alguses valisite?

Eripedagoogika

Logopeedia

TÖÖTAMINE ENNE ÕPINGUID JA ÕPINGUTE AJAL

6. Kas töötasite enne magistriõpinguid õpitava erialaga seotud ametikohal (pedagoogika, psühholoogia, keeleteaduse, meditsiini valdkondades)?

Jah

Ei - *palun jätkake küsimusest 9*

7. Millisel erialaga seotud ametikohal töötasite enne magistriõpinguid?

8. Mitu aastat töötasite erialaga seotud ametikohal? Arvestage aega kuni magistriõpingute alguseni.

9. Kas töötasite magistriõpingute ajal? Nii erialaga seotud kui ka muul ametikohal.

Jah

Ei - *palun jätkake küsimusest 12*

10. Mis ametikohal töötasite õpingute ajal? Nii erialaga seotud kui ka muul ametikohal.

11. Kui suure töökoormusega töötasite õpingute ajal?

Täiskoormusega

Osaline koormus

LÕPETAMISJÄRGNE TEGEVUS

12. Missugune on olnud Teie tööalane karjäär pärast ülikooli lõpetamist?

Olen töötanud pärast lõpetamist kogu aeg erialasel tööl - *palume jätkata küsimusest 14*

Olen põhitööna teinud nii erialast kui mitteerialast tööd - *palume jätkata küsimusest 14*

Ei ole töötanud erialasel tööl

13. Miks Te ei ole töötanud erialasel tööl? - *palume jätkata küsimusest 18*

Palk ja töötingimused ei ole sobivad

Mitte-erialane töö on huvitavam

Elukoha läheduses ei ole sobivat erialast töökohta

Ei ole leidnud erialast tööd

Leian, et mul ei ole piisavalt pädevusi erialaseks tööks

Muu: _____

14. Mitu aastat olete töötanud erialasel tööl peale magistriõppe lõpetamist?

_____aastat

15. Millises asutuses Te praegu töötate?

Lasteaias

Koolis

Rehabilitatsiooniasutuses

Nõustamiskeskuses

Kliinikus, polikliinikus

Erasektori asutuses

Muu: _____

16. Millisel ametikohal praegu töötate?

Eripedagoog

Logopeed

Muu: _____

17. Milliste erivajaduste liikidega puutute oma töös kokku põhiliselt? Palume vastata ainult eripedagoogidel.

Erivajaduste liigid	
Kõnepuuded	
Kehapuuded	
Kuulmispuue	
Nägemispuue	
Kerge intellektipuue	
Möödukas või raske intellektipuue	
Segatüüpi spetsiifiline arenguhäire või üldised õpiraskused	
Emotsionaalsed ja käitumisraskused	
Pervasiivsed arenguhäired	
Muukeelsus	
Liitpuuded	
Andekus	
Muu _____	

18. Milliste kommunikatsioonipuute/neelamishäiretega puutute oma töös kokku põhiliselt? Palume vastata ainult logopeedidel.

Kommunikatsioonipuuded, neelamishäired	
Hääluspuuded	
Müofunktsionaalsed puuded	
Häälepuuded	
Velofarüingeaalfunktsiooni puudulikkusest tingitud kõnepuuded	
Kõnemotoorikapuuded (düsartria, kõneapraksia)	
Kõnesujuvuspuuded	
Arengulised keelepuuded	
Afaasia ja neurogeensed kommunikatsioonipuuded	
Meelepuudest tingitud kõneprobleemid	
Kõne-eelse arengu ja kommunikatsiooni puuded (häired)	
Kirjaliku kõne puuded	
Intellektipuudest tingitud kommunikatsioonipuuded lastel	
Intellektipuudest tingitud kommunikatsioonipuuded täiskasvanutel	
Pervasiivsest arenguhäirest tingitud kommunikatsioonipuuded	
Laste neelamishäired	
Täiskasvanute neelamishäired	

HINNANGUD ERIPEDAGOOGIKA JA LOGOPEEDIA MAGISTRIÕPPEKAVALE

19. Millise aluse andsid erialased õpingud erialaseks tööks? Palun vastake vastavalt spetsialiseerumisele.

Eripedagoog

Pädevused	Kesine	Rahuldav	Hea	Väga hea
Õppija erivajaduste märkamine ja hindamine				
Õppija psüühiliste protsesside, kõne, käitumise, õpioskuste jm hindamine, kirjeldamine ja analüüsimine				
Hindamistulemuste dokumenteerimine				
Teiste erialaspetsialistide hinnangute tõlgendamine				
Õppetegevuse planeerimine				
Dokumentatsiooni koostamine (sh töökava, IAK/IÕK, KTK)				
Teiste erialaspetsialistide kaasamine				
Õppija arengut toetava lisategevuse soovitamise				
Õppevara valimine, kohandamine, koostamine				
Õpikeskkonna kujundamine				
Õpikeskkonna kujundamine lähtudes erivajadusega õppijast				
Õpetamine				
Erivajadusega õppijale õpieesmärkide seadmine				
Õppeprotsessi kavandamine				
Õppija erivajadusi arvestav õpetamine, õppetegevuse kohandamine				
Eripedagoogiline nõustamine ja mentorlus				
Erivajadustega õppija ja tema vanemate nõustamine				
Kolleegide, juhtkonna ja teiste erialade spetsialistide nõustamine				
Professionaalne enesearendamine				
Professionaalne eneseanalüüs ja -täiendamine				
Arendus-, loome- või teadustegevus eripedagoogika valdkonnas				
Arengu- ja õppekava ning muude dokumentide koostamine				

Logopeed

Pädevus	Kesine	Rahuldav	Hea	Väga hea
Kommunikatsioonivõime ja neelamisfunktsiooni hindamine				
Pöördumise põhjuse ja vajaduse väljaselgitamine				
Andmete kogumine haigusloo täpsustamiseks				
Uuringuks vajaminevate hindamismeetodite ja -vahendite koostamine ja kohandamine				

Kommunikatsioonivõime ja neelamisfunktsiooni uurimine				
Kogutud teabe hindamine diagnoosi püstitamiseks ja logopeedilise töö eesmärkide seadmiseks				
Hindamistulemuste analüüsimine ja tõlgendamine				
Kommunikatsiooni- ja/või neelamishäire tunnuste määratlemine				
Kommunikatsiooni- ja /või neelamishäire avaldumise kirjeldamine				
Kõnet asendavate ja toetavate vahendite vajaduse märkamine				
Logopeedilise töö planeerimine, läbiviimine ja kokkuvõtte tegemine				
Teraapiaplaani koostamine, logopeedilise töö meetodi, vormi ja intensiivsuse (sageduse) määramine				
Klientidega/patsientidega/õppijatega seotud tegevuste järjestamine				
Teraapia läbiviimine, teraapia meetodite, töövõtete ja materjalide kasutamise hindamine ning vajadusel korrigeerimine				
Logopeedilise töö tulemuslikkuse hindamine				
Nõustamine ja juhendamine				
Kliendi/patsiendi/õppija, tema lähedaste ja teiste spetsialistide konsulteerimine/nõustamine/juhendamine				

ETTEPANEKUD

20. Millistel teemadel olete saanud täiendkoolitust pärast magistriõppe lõpetamist?

21. Millistel teemadel soovite erialast täiendkoolitust järgneva aasta jooksul?

22. Miks peate nendel teemadel täiendkoolitust endale vajalikuks?

Vähene pingutus õpingute ajal

Kasin õpe ülikoolis

Töökoha vahetussoov

Töö spetsiifikast tulenev vajadus

Muu: _____

23. Siin saate teha oma ettepanekud eripedagoogika ja logopeedia magistriõppekava arendamiseks.

Lisa 2. Küsimustik üliõpilastele

Lp magistriõppe üliõpilane!

Oleme Tartu Ülikooli üliõpilased Kerli Heilu ja Hanna-Liis Hendrikson ning palume Teie abi eripedagoogika ja logopeedia eriala magistritöö valmimisel. Magistritöö pealkiri on “Tartu Ülikooli eripedagoogika ja logopeedia magistriõppekava üliõpilaste ning vilistlaste hinnangud oma erialastele kompetentsidele.” Soovime välja selgitada alates 2013/2014. õa eripedagoogika ja logopeedia magistriõppesse sisse astunud vilistlaste hinnangud omandatud kutsekompetentsidele ja magistriõppe 1. ja 2. aasta üliõpilaste rahulolu omandatud teadmiste ja oskustega. Lisaks soovime koguda ettepanekuid õppekava arendamiseks ja/või täiendkoolituste väljatöötamiseks.

Palume Teil vastata küsimustele seoses õpingute ja töökogemusega. Saadud vastuseid kasutame ainult oma magistritöös ja üldistatud kujul, vastajad jäävad anonüümseteks. Küsimustiku täitmine võtab aega umbes 15 min. Palun täitke küsimustik hiljemalt 21.03.2021. Uurimuses osalemine on vabatahtlik. Vastame hea meelega küsimustele, mis Teil seoses uurimusega tekivad.

Kontaktid: kerli.heilu@gmail.com või hannaliishendrikson@gmail.com

Magistritöö juhendaja on eripedagoogika lektor Pille Häidkind pille.haidkind@ut.ee.

ÜLDANDMED

1. Teie vanus on

kuni 24 aastat

25–29 aastat

30–39 aastat

40–49 aastat

50 aastat või üle selle

2. Mis eriala bakalaureuseõpingud olete lõpetanud?

Eripedagoogika

Muu (palun lisage eriala nimetus) _____

3. Mis aastal alustasite Tartu Ülikoolis eripedagoogika ja logopeedia magistriõpinguid?

_____ aastal

4. Olete eripedagoogika ja logopeedia magistriõppe

1. kursuse üliõpilane

2. kursuse üliõpilane

5. Millise suuna magistriõpingute alguses valisite?

Eripedagoogika

Logopeedia

TÖÖTAMINE ENNE ÕPINGUID JA ÕPINGUTE AJAL

6. Kas töötasite enne magistriõpinguid erialaga seotud ametikohal (pedagoogika, psühholoogia, keeleteaduse, meditsiini valdkondades)?

Jah

Ei - *palun jätkake küsimusest 9*

7. Millisel erialaga seotud ametikohal töötasite enne magistriõpinguid?

8. Mitu aastat töötasite erialaga seotud ametikohal? Arvestage aega kuni magistriõpingute alguseni.

9. Kas töötate/olete töötanud magistriõpingute ajal? Nii erialaga seotud kui ka muul ametikohal.

Jah

Ei - *palun jätkake küsimusest 12*

10. Mis ametikohal töötate/olete töötanud õpingute ajal? Nii erialaga seotud kui ka muul ametikohal.

11. Kui suure töökoormusega valdavalt töötate/olete töötanud õpingute ajal?

Täiskoormusega

Osaline koormus

HINNANGUD ERIPEDAGOOGIKA JA LOGOPEEDIA MAGISTRIÕPPEKAVALE

12. Kuivõrd olete praegu rahul õpingute jooksul saadud teadmiste ja oskustega, mis on seotud erivajaduste liikidega/kommunikatsiooni- ja neelamisprobleemidega?

Palun vastake vastavalt spetsialiseerumisele.

Eripedagoog

Erivajaduste liigid	Kesine	Rahuldav	Hea	Väga hea
Kõnepuuded				
Kehapuuded				
Kuulmispuue				
Nägemispuue				
Kerge intellektipuue				
Mõõdukas või raske intellektipuue				
Segatüüpi spetsiifiline arenguhäire või üldised õpiraskused				
Emotsionaalsed ja käitumiseraskused				
Pervasiiivsed arenguhäired				
Muukeelsus				
Liitpuuded				
Andekus				

Logopeed

Kommunikatsioonipuuded, neelamishäired	Kesine	Rahuldav	Hea	Väga hea
Hääldepuuded				
Müofunktsionaalsed puuded				
Häälepuuded				
Velofarüingealfunktsiooni puudulikkusest tingitud kõnepuuded				
Kõnemotoorikapuuded (düsartria, kõneapraksia)				
Kõnesujuvuspuuded				
Arengulised keelepuuded				
Afaasia ja neurogeensed kommunikatsioonipuuded				
Meelepuudest tingitud kõneprobleemid				
Kõne-eelse arengu ja kommunikatsiooni puuded (häired)				
Kirjaliku kõne puuded				

Intellektipuudest tingitud kommunikatsioonipuuded lastel				
Intellektipuudest tingitud kommunikatsioonipuuded täiskasvanutel				
Pervasiivsest arenguhäirest tingitud kommunikatsioonipuuded				
Laste neelamishäired				
Täiskasvanute neelamishäired				

13. Magistriõppe lõpetamisel saate ülikoolist kas eripedagoogi või logopeedi 7.

taseme kutse. Millise aluse on seni andnud erialased õpingud erialaseks tööks?

Palun vastake vastavalt spetsialiseerumisele.

Eripedagoog

Pädevused	Kesine	Rahuldav	Hea	Väga hea
Õppija erivajaduste märkamine ja hindamine				
Õppija psüühiliste protsesside, kõne, käitumise, õpioskuste jm hindamine, kirjeldamine ja analüüsimine				
Hindamistulemuste dokumenteerimine				
Teiste erialaspetsialistide hinnangute tõlgendamine				
Õppetegevuse planeerimine				
Dokumentatsiooni koostamine (sh töökava, IAK/IÕK, KTK)				
Teiste erialaspetsialistide kaasamine				
Õppija arengut toetava lisategevuse soovitamise				
Õppevara valimine, kohandamine, koostamine				
Õpikeskkonna kujundamine				
Õpikeskkonna kujundamine lähtudes erivajadusega õppijast				
Õpetamine				
Erivajadusega õppijale õpieesmärkide seadmine				
Õppeprotsessi kavandamine				
Õppija erivajadusi arvestav õpetamine, õppetegevuse kohandamine				
Eripedagoogiline nõustamine ja mentorlus				
Erivajadustega õppija ja tema vanemate nõustamine				
Kolleegide, juhtkonna ja teiste erialade spetsialistide nõustamine				
Professionaalne enesearendamine				

Professionaalne eneseanalüüs ja -täiendamine				
Arendus-, loome- või teadustegevus eripedagoogika valdkonnas				
Arengu- ja õppekava ning muude dokumentide koostamine				

Logopeed

Pädevus	Kesine	Rahuldav	Hea	Väga hea
Kommunikatsioonivõime ja neelamisfunktsiooni hindamine				
Pöördumise põhjuse ja vajaduse väljaselgitamine				
Andmete kogumine haigusloo täpsustamiseks				
Uuringuks vajaminevate hindamismeetodite ja -vahendite koostamine ja kohandamine				
Kommunikatsioonivõime ja neelamisfunktsiooni uurimine				
Kogutud teabe hindamine diagnoosi püstitamiseks ja logopeedilise töö eesmärkide seadmiseks				
Hindamistulemuste analüüsimine ja tõlgendamine				
Kommunikatsiooni- ja/või neelamishäire tunnuste määratlemine				
Kommunikatsiooni- ja /või neelamishäire avaldumise kirjeldamine				
Kõnet asendavate ja toetavate vahendite vajaduse märkamine				
Logopeedilise töö planeerimine, läbiviimine ja kokkuvõtte tegemine				
Teraapiaplaani koostamine, logopeedilise töö meetodi, vormi ja intensiivsuse (sageduse) määramine				
Klientidega/patsientidega/õppijatega seotud tegevuste järjestamine				
Teraapia läbiviimine, teraapia meetodite, töövõtete ja materjalide kasutamise hindamine ning vajadusel korrigeerimine				
Logopeedilise töö tulemuslikkuse hindamine				
Nõustamine ja juhendamine				
Kliendi/patsiendi/õppija, tema lähedaste ja teiste spetsialistide konsulteerimine/nõustamine/juhendamine				

ETTEPANEKUD

14. Millist tuge ootaksite erialast tööd alustades ja kellelt?

15. Siin saate teha oma ettepanekud eripedagoogika ja logopeedia magistriõppekava arendamiseks.

Lisa 3. Kaaskiri esmasele küsimustikule

Tere

Kõigepealt suur suur tänu, et olete nõus tagasisidet andma meie magistr töö küsimustiku esimesele versioonile. Palume vastata küsimustele sisuliselt ka õigesti, kuna kui küsimustikus suuri muudatusi ei tule, siis läheb Teie vastus juba lõplikusse andmestikku.

Küsimustik vilistlastele asub siin: [Link küsimustikule](#)

Küsimustik üliõpilastele asub siin: [Link küsimustikule](#)

Palume mõõta küsimustiku täitmiseks kuluvat aega ning vastata seejärel järgmistele küsimustele:

1. Kas ja millised küsimused olid ebaselged/mitmeti mõistetavad?
2. Millised valikuvariandid küsimuste juures olid puudu/üle?
3. Milliste küsimuste juures peaks olema täiendavalt vaba vastuste lisamise võimalus?
4. Kas on midagi, mida oleks soovinud veel lisada, kuid ei olnud sobivat kohta?
5. Üldised ettepanekud/mõtted.
6. Küsimus tegevlogopeedile: Kas kõnepuete loetelus tundub midagi puudu/üle?
7. Kui kaua kulus küsimustiku täitmiseks aega?

Küsimuste korral võtta ühendust Kerliga Facebooki kaudu või meiliga (kerli.heilu@gmail.com).

Ette tänades

Kerli Heilu ja Hanna-Liis Hendrikson

Lisa 4. Logopeedia vilistlaste hinnangute seos üldandmetega

Tunnus	Vanus	MA algus	MA lõpp	Kas töötas enne	Kaua töötas enne	Kas töötas MA ajal
1	-0,13	0,05	0,17	-0,09	0,01	0,01
2	0,05	0,21	0,29	-0,06	0,34	-0,20
3	0,19	0,11	0,08	-0,27	0,23	-0,14
4	0,06	0,06	0,14	0,09	0,52	-0,24

Märkus. MA - magistriõpe; kõikidel seostel $p > 0,05$; 1 - Kommunikatsioonivõime ja neelamisfunktsiooni hindamine; 2 - Hindamistulemuste analüüsimine ja tõlgendamine; 3 - Logopeedilise töö planeerimine, läbiviimine ja kokkuvõtte tegemine; 4 - Nõustamine ja juhendamine

Lisa 5. Eripedagoogika vilistlaste ettepanekud õppekava arendamiseks

Kategooriad	Kategoriseerimise alus	Näited vastajatelt (muutmata sõnastuses)
Õppekorraldus	õppevorm õppeaeg õppemoodulid mentor VÕTA	<p>“Õeldakse, et unistama peab suurelt. Tulevikus võiks eripedagoogika haru olla jaotunud enimlevinud erivajaduste spetsiifikaks. Meil on magistrikraadiga autismipedagoogid, intellektipuude spetsialistid, käitumisraskuste metoodikud, täiskasvanu eripedagoogid. Neid jaguks igasse maakonda, igasse kooli, lasteaeda, rehabilitatsiooniasutusse, omavalitsustesse.”</p> <p>“Paindlikkus, avatud õppes seada nominaalõppeajaks 3 aastat.”</p> <p>“Kitsama suunaga valikainete pakkumine oma õppesuuna sees (koolieelse lasteasutuse eripedagoog, eripedagoog tavakoolis, eriklassi õpetaja).”</p>
Õppesisu	ainete sisu ainete valik	<p>“Eripedagoogika õppekava võiks arvestada enam haridusinnovaatilisi suundi, tuua sisse rohkem uut lääne metoodikat. Mida nt tehakse Taanis? Mida Inglismaal? Mida saame Eestisse üle kanda ja siin rakendada? Kindlasti on aukohal Piaget ja Vögotski baastõed, kuid millised on veel mujal toimivad praktikad, mida täna hariduses sisse viia?”</p> <p>“Õpetada seda, kuidas reaalselt toimub algusest peale nt suurustaju, värvitaju, vormitaju arendamine - sellised baasoskused. A la tunnetusprotsesside arendamise ABC. Sellise oskuse saime hästi kõnearenduse vallas Merit Hallapi käe all.“</p> <p>“Tagasi vaadates oli õpe liiga nõukogude ajas kinni ja väga LÕKi põhine õpe. LÕK lapsi sellise ülikoolis</p>

		<p><i>õpetatud metoodikaga õpetatakse ainult kindlates koolides, aga tihti ikka tavakoolis puututakse kokku õpiraskustega ja mina tunnen, et olen palju ise pidanud nüüd juurde otsima infot, et kuidas nendega hakkama saada.”</i></p> <p><i>“Praeguse ettevalmistuse juures, kus eripedagoogika magistriõppekava on pigem rõhuga LÕK metoodikal, jätame me tähelepanuta kõik teised sihtgrupid ning siis seisamegi olukorra ees, kus meil pole teiste valdkondade spetsialiste. Enamik lähevad ju ikkagi tööle lasteaedadesse ja koolidesse, aga inimese elukaar on pikem kui 17-19 eluaastat...”</i></p>
Praktikad	asutuste praktikad	Ettepanekuid ei esitatud.
Õhkkond	õppejõud ruumid õppekeskkond	<p><i>“(...) Lisaks pean oluliseks, et õppejõu hoiak ja suhtumine nii lastesse kui ka üliõpilastesse oleks heatahtlik, sest see liigub üliõpilastega koolidesse kaasa.”</i></p>

Lisa 6. Logopeedia vilistlaste ettepanekud õppekava arendamiseks

Kategooriad	Kategoriseerimise alus	Näited vastajatelt (muutmata sõnastuses)
Õppekorraldus	õppevorm õppeaeg õppemoodulid mentor VÕTA	<p>“2 aastat logopeedia õppimiseks on liiga vähene aeg. Süsteemselt tuleks vaeva näha sellega, kuidas saada logopeediat juba varem õppima hakata (mitte alles magistriastmes). Kui logopeedia õppimist saaks alustada bakalaureusest (nt eraldi erialana), oleks selle vastu ka kindlasti huvi palju suurem ja meie riiklik töajõupuuduski oma eriala suhtes saaks ehk mõnevõrra leevendust. Abituriendid ei leia õpinguteks valikute tegemise ajal TÜ kodulehel bakalaureuseõppekavade nimekirjast logopeedi eriala, mistõttu jääb ühest olulisest kohast ideaalge selle eriala omandamisest saamata.(...)”</p> <p>“Meie töös on nii palju kihte ning kõike päris-päris peensusteni koheselt ei tea ning seda kõike, millega logopeed oma töös võib tegeleda/kokku puutuda, ei jõuakski kahe aasta jooksul ära õpetada (tõenäoliselt ka ära õppida). Vahepeal mõtlen, et ka meie õppekaval õppides kuluks ära residentuur nagu on arstiõppes. Olen puudust tundnud ka supervisioonist või vanema, targema sõbraliku ja toetava kolleegiga konsulteerimisvõimalusest, tema kogemuse jagamisest. Aga vaid eeldusel, et vanem kolleeg on tõepoolest toetav ning valmis heatahtlikult abistama.”</p>
Õppesisu	ainete sisu ainete valik	<p>“(…) Õppes endas avalduvad tugevad puudujäägid häirete teraapiate sisulise poole õpetamises (õpetatakse märkama ja hindama, kuid mida konkreetselt patsientidega etapiviisiliselt teraapias edasi teha, jääb väga kasinaks). Lisaks jääb väga pinnapealseks õpe logopeedia kliinilisest poolest (eriti imikute ja laste neelamishäire ja käsitlus; praktilised kogemused objektiivsete hindamisvahendite</p>

		<p>tulemuste tõlgendamisest (MBS; FEES, röntgen jne); häälepüüete teraapiad jne). Tänase lühikese õppe- ja praktikaaja jooksul jäävad paraku väga paljud lõpetajad seisu, kus nad ei ole ülikoolis peale mõne häire teoreetilise õppe konkreetse patsiendiga praktikas kokku puutunudki. Samas peame tööle asununa olema kohe vastava valdkonna spetsialistid. See on väga suur puudujääk ja ebamugav olukord töötaja ja kogu meie eriala maine seisukohast. "</p> <p>"Rohkem kliinilisi aineid. Rohkem keskendumist teraapia eesmärkide seadmisele ja teraapiavõtetele (näidistundide vaatlemine, kommenteerimine.. rohkem õppevideoid, mida ka iseseisvalt läbi saaks vaadata ja hiljem koos analüüsida. Praktika on väga erinev sõltuvalt kohast ja juhendajast, seetõttu aitaks õppevideod õpet paremini tasakaalustada."</p>
Praktikad	asutuste praktikad	<p>"Oluline on magistriõppe jooksul saada praktilist kogemust väga erinevate logopeediliste probleemidega (nii hindamine kui teraapia). Vähesem praktikakogemus oli just kogeluse ja hääleprobleemide puhul. Suuremat tähelepanu oleks vajalik pöörata ka lähedaste nõustamisele. Väga palju saavad väikelaste puhul teha vanemad. Siinkohal on oluline oskus vanemate nõustamine ja probleemist lähtuvalt soovitusete andmine.</p> <p>Kliinilisest poolest on oluline käsitleda rohkem ka kliinikus kasutusel olevaid diagnoose, kuna kliinikus peab just neid kasutama."</p>
Õhkkond	õppejõud ruumid õppekeskkond	<p>"Minu arvates treeniti meid ülikoolis õppides väga enesekriitiliseks ning seetõttu tulevad ehk ka mu natuke karmimad hinnangud. "</p>

Lisa 7. Eripedagoogika üliõpilaste ettepanekud õppekava arendamiseks

Kategooriad	Kategoriseerimise alus	Näited vastajatelt (muutmata sõnastuses)
Õppekorraldus	õppeaeg õppemoodulid	<p>“MA viimase aasta teine poolaasta võiks olla praktikavaba, et jõuaks rahulikult oma lõputööd teha. Õpiabi praktika võiks seega olla nt BA viimasel aastal.”</p> <p>“Eripedagoogilise nõustamise praktika võiks toimuda varem, mitte magistriõppe 2. aasta kevadsemestril, kuna eriklassi praktika on väga intensiivne periood. Nõustamise praktika periood võiks olla paindlikum, nt september-detsember.”</p> <p>“Nädal on liiga pikk aeg sessi jaoks. Päevad olid alakorraldatud. Tihti algasid loengud alles 10-12 ja lõppesid juba 16.00. Väljastpoolt Tartut tulijatel on kulud suured - öömaja, toit jms. 4 päeva oleks normaalne. Väsimus peale nädalast sessi oli tunduvalt suurem, kui baka ajal 4 päeva tiheda graafiku ajal.”</p>
Õppesisu	ainete sisu kaasav haridus	<p>“Minu hinnangul võiks magistri kursuse raames olla enne igat praktikat üks ettevalmistav aine, kus antakse meile võimalus luua õppematerjale/hindamismaterjale/arendusmaterjale konkreetsele sihtrühmale. Näiteks enne õpiabi praktikat peaks olema aine, kus reaalselt tutvustatakse erinevaid häälikuõpetuse kogumikke ja väljaandeid, jagatakse häid tavasid, keskkondi jm. Sama koolieelse haridusasutuse praktikaga - jagada praktilisi soovitusi, kuidas lasteaias arendustegevust läbi viia, jagada materjale, mis sobiksid taju, mälu, mõtlemise arendamiseks koolieelses eas jms. Selles osas on õpe liiga teoreetiline.”</p>

		<p><i>“Kaasava hariduse rakendamise võtted, meetodid võiksid olla suurema tähelepanu all.”</i></p> <p><i>“Nõustamise osa võiks olla põhjalikum (mitte ainult ühe seansi läbiviimine, vaid ka nt õpetajate jõustamine, reaalseste probleemide lahendamine), koostöine õpetamine võiks olla üks osa praktikast.”</i></p>
Praktikad	asutuste praktika	<p><i>“Praktikate korraldus ei ole õppimist toetav. 6 EAP sisse mahutatakse 35 vaatlustundi, 35 tunnikava, õpilase uurimine, asutuse analüüs, ettepanekud kohandusteks jm. Kahjuks kuulen üliõpilaste läbipõlemisest praktika ajal liiga palju (...).”</i></p> <p><i>“Kuna eripedagoogika eriala on väga lai valdkond, siis võiks üliõpilasel olla võimalus pikemalt viibida sellel praktika, kus ta tulevikus ennast töötamas näeb.”</i></p>
Õhkkond	õppejõud õppekeskkond	<p><i>“Toetavamalt ja mõistvamalt õppejõudude suhtumist.”</i></p>

Lisa 8. Logopeedia üliõpilaste ettepanekud õppekava arendamiseks

Kategooriad	Kategoriseerimise alus	Näited vastajatelt (muutmata sõnastuses)
Õppekorraldus	õppevorm	<p>“Kindlasti võiks taastada päevase õppevormi, sest sessioon jätab lüngad sisse.”</p> <p>“Oleks vaja rohkem kontakttunde.”</p>
Õppesisu	ainete sisu ainete valik	<p>“Õppekava võiks olla rohkem suunatud kliiniliste pädevuste arendamisele ning veel enam võiks fookuse all olla täiskasvanute kõne- ja neelamishäired.”</p> <p>“Logopeedia õppes võiks saada rohkem teoreetilisi teadmisi neelamishäiretest (erinevad põhjused) - kui ei ole mõistlik panna kohustuslike ainete nimekirja, siis valik- või vabaainete nimekirja võiks üle vaadata ja mõelda mingi lahendus.”</p> <p>“BA astmel on vaja psühholoogia, anatoomia-füsioloogia ja erimetoodika põhialuseid õpetada lähtuvalt sellest, mida MA õppes meilt teadmiste tasandil eeldatakse. Pole võimalik kõike loetleda, millistest teadmistest MA õppes puudust tunneme. Pidevalt tekib küsimus, miks ei võinud seda BA õppes õpetada. Soovitus on BA tasemel õppeainete sisud väga täpselt üle vaadata, et need ikka toetaks MA õpinguid piisavalt.”</p> <p>“Sekundaarse iseloomuga kõnehäire logopeediline teraapia: eesmärgid, võtted, osakaal jne (nt logopeedi roll valikulise mutismi teraapias, kognitiivse düsfunktsiooni korral nii lastel kui täiskasvanutel jm).”</p>
Praktikad	asutuste praktika väikesed praktikumid	<p>“1. aasta logopeedia tudengina tunnen puudust praktilisusest, mis oleks lõimitud teooriaga. Kasvõi näiteks patsiendile korralduste andmise ja suhtlemise</p>

	valikuvabadus	<p><i>harjutamine, vahendite ja töövõtete katsetamine, mida saavad tudengid üksteise peale harjutada.”</i></p> <p><i>“Kasuks tuleksid ka väiksed praktikumid ainesiseselt, et olla paremini valmistunud pikkadeks praktikateks.”</i></p> <p><i>“Praktikad peaksid olema inimlikumad - 80h tööd nädalas ei ole normaalsus, kuid see oli nii pea mõlema praktika puhul (lastead ja kliinikum). Paljud üliõpilased töötavad üle ja põlevad läbi juba praktika käigus. Praktika lõpus on tahtmine logopeediks saada üle läinud. Selline praktika tuleks viivitamatult ümber teha. Nõutakse igasugu lisadokumentatsiooni. Jätke ainult praktika, las õpilased keskenduvad sellele, mis on tähtis, mitte administratiivsustele ja tunnikonspektide parandamisele.”</i></p>
Õhkkond	õppejõud õppekeskkond	<p><i>“Praktikajuhendajad kui ka õppejõud võiksid olla rohkem kui mentorid, luua turvalise ja meeldiva õppimiskeskonna ja nii ka potentsiaalse tugivõrgustiku värsketele logopeedidele.”</i></p> <p><i>“Rohkem empaatiat.”</i></p>

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Meie, Kerli Heilu ja Hanna-Liis Hendrikson,

1. anname Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) meie loodud teose “Tartu Ülikooli eripedagoogika ja logopeedia magistriõppekava vilistlaste ning üliõpilaste hinnangud oma õpingutele ja erialastele kompetentsidele”, mille juhendaja on Pille Häidkind, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Anname Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Oleme teadlikud, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autoritele.
4. Kinnitame, et lihtlitsentsi andmisega ei riku me teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Kerli Heilu ja Hanna-Liis Hendrikson

19.05.2021